

Riksdagens protokoll

2013/14:4

Torsdagen den 19 september

Kl. 12.00 – 14.59
16.00 – 16.11

Protokoll
2013/14:4

1 § Anmälan om ny riksdagsledamot

Följande berättelse från Valprövningsnämnden upplästes och lades till handlingarna:

Berättelse om granskning av bevis för riksdagsledamot

Till Valprövningsnämnden har från Valmyndigheten inkommit bevis om att Betty Malmberg (M) utsetts till ny ledamot av riksdagen fr.o.m. den 18 september 2013 sedan Gunilla Carlsson (M) avsagt sig uppdraget.

Valprövningsnämnden har denna dag granskat beviset för den nya ledamoten och därvid funnit att det blivit utfärdat i enlighet med 14 kap. 28 § vallagen (2005:837).

Stockholm den 18 september 2013

Marianne Eliason

ordförande

/Mattias Andersson
sekreterare

2 § Anmälan om ersättare för statsråd

Förste vice talmannen anmälde att *Lolo Lindström* (M) inträtt som ersättare för arbetsmarknadsminister Elisabeth Svantesson (M) från och med den 19 september tills vidare.

3 § Anmälan om återtagande av plats i riksdagen

Förste vice talmannen meddelade att *Julia Kronlid* (SD) skulle återta sin plats i riksdagen från och med den 25 september, varigenom uppdraget som ersättare skulle upphöra för Olle Larsson (SD).

4 § Meddelande om allmänpolitisk debatt

Förste vice talmannen meddelade att ett meddelande om allmänpolitisk debatt från måndagen den 14 oktober kl. 10.00 till onsdagen den 16 oktober hade delgetts kammarens ledamöter.

5 § Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner

2013/14:1

Förslag till statsbudget, finansplan m.m., punkt 15 till konstitutionsutskottet

Utgiftsområde 1 till konstitutionsutskottet

Utgiftsområde 2 och 25–27 till finansutskottet

Utgiftsområde 3 till skatteutskottet

Utgiftsområde 4 till justitieutskottet

Utgiftsområde 5 och 7 till utrikesutskottet

Utgiftsområde 6 till försvarsutskottet

Utgiftsområde 8 och 10–12 till socialförsäkringsutskottet

Utgiftsområde 9 till socialutskottet

Utgiftsområde 13 och 14 till arbetsmarknadsutskottet

Utgiftsområde 15 och 16 till utbildningsutskottet

Utgiftsområde 17 till kulturutskottet

Utgiftsområde 18 till civilutskottet

Utgiftsområde 19, 21 och 24 till näringsutskottet

Utgiftsområde 20 och 23 till miljö- och jordbruksutskottet

Utgiftsområde 22 till trafikutskottet

Propositionen i övrigt till finansutskottet

2013/14:2 till finansutskottet

2012/13:194 till justitieutskottet

Redogörelse

2012/13:OSSE1 till utrikesutskottet

EU-dokument

KOM(2013) 516 till miljö- och jordbruksutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 13 november*.

KOM(2013) 554 till civilutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 12 november*.

*Försvarsmakten och
vissa miljöfrågor*

6 § Försvarsmakten och vissa miljöfrågor

Försvarsutskottets betänkande 2012/13:FöU13

Försvarsmakten och vissa miljöfrågor
föredrogs.

Anf. 1 ANNA-LENA SÖRENSON (S):

Fru talman! I dag debatterar vi försvarsutskottets betänkande 13 om Försvarsmakten och vissa miljöfrågor. I betänkandet behandlas motioner som väckts under allmänna motionstiden och som handlar om Försvarsmaktens miljöarbete och den miljöpåverkan som myndighetens verksamhet har.

Fru talman! Utskottet har föreslagit att samtliga motioner ska avslås. Från Socialdemokraterna har vi ingen reservation mot detta förslag, men vi har ett särskilt yttrande som i första hand berör punkt 2 om övning och skjutfält och i någon mån också punkt 3 om vindkraft.

Motionerna som behandlas i betänkandet uttrycker mycket av den oro som många människor känner vid de planerade utökningarna av övnings-skjutningar som Försvarsmakten planerar vid vissa vattendrag.

Jag har själv tagit del av hur många människor som bor på östra sidan om Vättern känner inför denna utökning. De hyser stor fruktan för att kvaliteten på dricksvattnet ska försämrats eller till och med förgiftas av blyet, och de är rädda för att stora tillgångar i natur- och kulturvärden ska gå förlorade om antalet dagar med flygbuller vid sjön ökar. Många människor hänvisar också till att Vättern i dag är riksintresse för ett antal viktiga områden.

Socialdemokraterna har i riksdagen föreslagit att särskilt viktiga yt-vattentäkter ska betraktas som riksintressen och därmed ställas mot andra riksintressen såsom totalförsvarets vid en prövningsprocess. Så sker alltså inte i dag.

Fru talman! Vi socialdemokrater är medvetna om att Försvarsmaktens krav på att utöka övnings-skjutningarna är under prövning enligt miljöbalken och förordningen om miljöfarlig verksamhet och att det är länsstyrelsen i första instans och regeringen i andra instans som prövar ärendena. Vi från Socialdemokraterna respekterar de processer som pågår och avvaktar resultaten av dem.

Vi har inte heller någon ambition att ställa krav på förändringar av Försvarsmaktens uppdrag, utan vi noterar det behov som man har angett om att utöka sin övningsverksamhet.

Däremot vill vi gärna understryka hur viktigt det är med en dialog mellan Försvarsmakten och berörda invånare. Vi vill värna om att försvaret har en bred och djup förankring hos svenska folket, och därför bör Försvarsmakten kommunicera sitt uppdrag och sina behov av övningar på ett förtroendefullt sätt med medborgarna. År 2013 går det inte an att bara peka med hela handen och säga att det ska vara på detta sätt. Försvarsmakten är en samhällsaktör med ett mycket speciellt och viktigt uppdrag. Därför är det extra viktigt att man har en dialog med svenska medborgare och skattebetalare.

Fru talman! Det är regeringen som styr landet och sina myndigheter. Vi anser att det är mycket angeläget att regeringen i sina regleringsbrev till Försvarsmakten ställer krav på att kommunikationsplaner upprättas och genomförs inför så stora förändringar som denna typ av skjutövningar är.

En god och förtroendefull dialog bör också ske inför yttrandena om att inte tillåta vindkraftverk i närheten av särskilt känsliga områden. Detta bör regeringen också beakta i regleringsbrevet till försvarsmyndigheten.

Anf. 2 ANDERS HANSSON (M):

Fru talman! I detta betänkande behandlas motioner från allmänna motionstiden under tre egentliga områden. Det handlar om det miljöarbete som Försvarsmakten bedriver, frågor kring övnings- och skjutfält

samt byggande av vindkraftverk i närheten av militära intressen. Jag tänkte beröra alla dessa områden i tur och ordning.

På Försvarmaktens hemsida hittar man direkt de ledord som Försvarmakten arbetar med kring miljöfrågorna. Där kan man läsa: Att arbeta på ett miljömedvetet sätt är fundamentalt för Försvarmakten. Verksamheten har en påverkan på miljön, och det är av största vikt att myndigheten tar ansvar för detta. Miljömedvetenhet genomsyrar hela organisationen, från generaldirektörens planering av verksamheten till de dagliga övningarna på förbanden.

Riksdagen har antagit 16 nationella miljökvalitetsmål som gäller olika miljöfrågor, till exempel luftkvalitet, förurning av vattendrag och biologisk mångfald. Målen ska vara uppnådda år 2020.

För att Försvarmakten ska göra vad den kan för att nå dessa mål har man satt upp tre egna miljömål. Dessa mål sattes upp 2012 och ska vara uppnådda 2015. De gäller minskad energiförbrukning, miljöanpassade upphandlingar och miljöhänsyn vid övningar och insatser. För att Försvarmakten ska nå målen har direktivet gått ut till alla som jobbar i organisationen, från soldater och sjömän som planerar och deltar i övningar till dem som administrativt bokar resor eller upphandlar materiel. Dessa personer ska alltid arbeta med miljön i åtanke.

Under ledorden ”värt att försvara, värt att bevara” lämnar Försvarmakten varje år en utförlig miljöredovisning som visar på den stora kraft och det engagemang som man lägger på att i sin verksamhet minimera den påverkan som Försvarmakten har på natur och miljö. Av redovisningen framgår att Försvarmakten till exempel minskat sin elförbrukning med 2 procent jämfört med 2011 och 4 procent jämfört med 2010. Vidare framgår att CO₂-utsläppen stadigt minskar.

År 2010 reviderade Försvarmakten sin egen miljöhandbok, och den tar sin utgångspunkt i långsiktigt miljöansvar och hållbarhet.

Från och med 2012 arbetar Försvarmakten med miljöledning enligt ISO 14001 på ett övergripande plan. Detta innebär att verksamheten nu är inkluderad inom miljöledningssystemet i syfte att kunna bryta ned siffror så att de kan bli mätbara, tidsatta och accepterade inom organisationen.

Försvarmaktens engagemang kring miljöfrågorna stannar inte heller vid landsgränser, utan det integreras också i allehanda internationella försvarsmiljöprojekt och insatser. Sveriges försvarsmakt har även varit ledande vid framtagandet av ett EU-koncept för miljöverksamhet vid EU-ledda insatser.

Försvarmakten har vidare tillsammans med Finland och USA tagit fram en miljöhandbok, *Environmental Guidebook for Military Operations*, och även ett miljöutbildningspaket som ska tjäna som stöd till de olika ländernas truppbidrag.

Således tas miljöfrågorna inom Försvarmakten på största allvar. Miljöarbetet är under ständig utveckling, vilket inte minst Försvarmaktens egen framtagna miljöpolicy visar.

Fru talman! Betänkandet tar även upp frågor kring Försvarmaktens användning av landets skjutfält och övningsfält. Försvarmakten genomgår nu en förändring från tidigare invasionsförsvar till ett modernt insatsförsvar. Plikt har ersatts av frivillighet. Försvarsreformen kommer att ge

Sverige 28 000 heltids- och deltidanställda soldater, och därtill kommer 22 000 soldater att vara aktiva inom de nationella skyddsstyrkorna.

Kraven från soldaterna ligger inte bara på god utbildning, bra ledarskap och modern materiel utan också på möjligheten till regelbunden övning för att kunna utföra sitt arbete på bästa möjliga sätt och möta de utmaningar som olika typer av terräng och klimatförhållanden innebär för stridsföringen. Försvarsmakten bestämmer själv behovet av och numerären för övnings- och skjutfält samt var och när förbanden ska utbildas och öva.

I dag har Försvarsmakten ungefär ett hundra övnings- och skjutfält samt vissa skjutbanor. De sträcker sig från Ystad i Söder till Kiruna i norr och från Stockholms skärgård till Göteborgs skärgård. Försvarsbesluten år 2000 och 2004 har båda påtalat den centrala betydelsen av övnings- och skjutfält för att utbilda befintliga och framtida insatsorganisationer. Det poängterades också att Försvarsmakten behövde ha möjlighet att öva i olika naturtyper, terräng och klimatförhållanden.

Försvarsbesluten påtalade även vikten av att Försvarsmakten såg över vilka fält de ansåg nödvändiga att bevara inför framtida utmaningar. Efter denna översyn har ca 65 fält lagts ned, och som jag tidigare nämnt återfinns i dag ungefär hundra fält. Det är fält som Försvarsmakten har ansett nödvändiga för att kunna leverera den kvalitet på soldater och personal som riksdagen har bestämt.

Med en mer aktiv försvarsmakt som övar regelbundet kommer dock övnings- och skjutfält att oftare tas i anspråk och användas. När det gäller de boende i närområdena tycker jag att man ska vara ödmjuk inför att detta faktiskt kan innebära högre ljudnivåer än vanligt och fler restriktioner för tillträde vid olika tillfällen, till exempel. Här ligger, precis som min kollega från Socialdemokraterna sade tidigare, ett stort ansvar på Försvarsmakten att ha en god kommunikation till eller dialog med de närboende avseende när, var, hur och varför man övar.

Möjligheten till bra övnings- och skjutområden för våra soldater är en förutsättning för att vi ska kunna ge den bästa utbildningen till våra soldater.

Vid Försvarsmaktens övningar gäller hänsynsreglerna i miljöbalken. Innan en övning genomförs gör Försvarsmakten en miljöriskbedömning av de olika övningsmomenten. Syftet är klart: minsta möjliga miljöpåverkan.

Försvarsmaktens övnings- och skjutfält är prövningspliktiga enligt miljöbalken. När Försvarsmakten lämnat in sin ansökan görs en miljöprövning där alla berörda får möjlighet att lämna sina synpunkter vad avser ett enskilt övnings- eller skjutfält. Försvarsmaktens behov ställs mot värnandet av miljön och påverkan på människors vardag. Länsstyrelsen är första prövningsinstans. Beslut kan därefter överklagas till mark- och miljödomstolen, som med ett eget yttrande ska överlämna ärendet till regeringen för prövning.

Tillståndet man söker kan gälla antalet dygn man under ett år får skjuta eller spränga under, antalet skott som får avlossas eller mellan vilka tidpunkter på dagen eller natten som skjutning eller övning må genomföras. Vårt att nämna i detta sammanhang är att den ansökan Försvarsmakten lämnar in avseende till exempel antal skott är definitiv. Om Försvarsmakten önskar få tillstånd för ytterligare antal skott måste hela

Prot. 2013/14:4
19 september

*Försvarsmakten och
vissa miljöfrågor*

tillståndsförfarandet genomföras igen. Av denna anledning tar Försvarsmakten oftast så kallad höjd i sina tillståndsansökningar för eventuell utökad verksamhet, gemensamma övningar med andra länder och så vidare.

Försvarsmakten har gjort bedömningen att de övnings- och skjutfält som finns kvar i Sverige är nödvändiga för att vi ska kunna bidra till den bästa möjliga utbildningen av soldater som ska försvara vårt land och våra intressen. Jag känner stort förtroende för Försvarsmakten och dess bedömning i denna fråga, och det hoppas jag att alla i Sveriges riksdag gör.

I detta betänkande berörs också uppförande av ny vindkraft på områden som Försvarsmakten bedömt vara vitala för sin verksamhet. Det kan röra sig om uppförande av vindkraftverk i anslutning till radarstationer, flygplatser eller andra övningsområden.

Fru talman! Försvarsmakten representerar ett riksintresse, nämligen rikets försvar – Sveriges försvar, vårt totalförsvar. Vindkraften representerar också ett intresse, nämligen att vi ska kunna ha en elförsörjning som består av mestadels förnybar energi. Det är två intressen som står mot varandra. Det är ingen lätt situation, men den måste hanteras.

Med den kunskapen ska man veta att Försvarsmakten framfört att endast ca 10 procent av Sveriges yta berörs av riksintresset och därmed inte bör användas till bland annat vindkraft. 90 procent är så att säga mer öppet. En särskild återrapportering från Försvarsmakten avseende vind- och vågkraft gjordes dessutom i årsredovisningen för 2011. Myndigheten konstaterade där att Försvarsmakten i mer än 80 procent av ärendena inte har ansett att vindkraftsutbyggnaden har stridit mot totalförsvarsintresset och därför inte haft någonting att erinra.

Vindkraft kan påverka Försvarsmaktens verksamhet. Av flygsäkerhetsskäl får det inte finnas höga objekt, till exempel telemaster och vindkraftverk, vid flygplatser. Runt de militära baserna, vid radarmaster etcetera är kravet på hinderfrihet starkt. Det är viktigt att Försvarsmakten informerar berörda aktörer för att öka kunskapen om hur vindkraften påverkar myndighetens verksamhet, ger tydliga motiveringar när myndigheten avstyrker en vindkraftsetablering samt anger områden där det inte föreligger någon konflikt med försvarsintresset – detta för att underlätta möjligheten att nå den nationella planeringsramen för vindkraft.

Ökad förståelse och dialog för att möjliggöra samexistens måste vara målet för såväl Försvarsmakten som kommuner och vindkraftsbranschen.

Fru talman! Slutligen tas även frågan om möjligheten att förbjuda vindkraftsetableringen kring nedlagda Bas 90-flygbaser upp i betänkandet. Dessa baser har enligt Försvarsmaktens bedömning avvecklas till följd av kalla krigets slut och ett förändrat världsläge. Någon aktuell omvärldsanalys som skulle ge anledning att återinföra bas 90-systemet föreligger inte, även om det självfallet är svårt för oss att sja om framtiden.

Aktiva flygbaser kan med fog anses vara ett riksintresse och därmed mer förståeligt omfattas av det tidigare nämnda stoppet för nyetablering av vindkraft. Nedlagda baser kan inte skäligen anses falla under riksintresset, och därmed kan inte samma restriktivitet i tillståndsgivningen anses föreligga.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.

I detta anförande instämde Stefan Caplan och Abdirizak Waberi (båda M).

Prot. 2013/14:4
19 september

*Försvarsmakten och
vissa miljöfrågor*

Anf. 3 PETER RÅDBERG (MP):

Fru talman! Jag måste börja med Anders Hansson, som verkligen skönmålar Försvarsmaktens miljöintressen. Jag vill bara inledningsvis tala om att Försvarsmakten väl är den organisation som smutsar ned allra mest av nästan alla organisationer. Därmed inte sagt att Försvarsmakten inte försöker göra det bästa de kan och gå i rätt riktning, men det finns otroligt mycket kritik just mot detta. Jag ska belysa två av dessa saker; jag kommer att ta upp både vindkraften och flygbombningarna i Vättern. Jag kan börja med vindkraften.

Försvarsmaktens vindkraftsstopp är ett av de absolut största hindren för att nå Sveriges potential för vindkraften. Försvarets stoppområden har vidgats sedan riksdagen senast behandlade frågan, och i dag omfattas faktiskt halva landytan i södra Sverige av försvarets vindkraftsrestriktioner. Stora ekonomiska värden och en betydande andel förnybar el står på spel. Den utredning som Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI, har presenterat visar att det omfattande stopp för vindkraft som svenskt försvar inför saknar motsvarighet i andra länder i Europa. År 2010 åberopade Försvarsmakten sitt veto och införde vindkraftsstopp inom en godtycklig radie av 40 kilometer runt flygplatser.

Vi har länge fört en diskussion med Försvarsmakten om varför Försvarsmakten haft en radie på just 40 kilometer runt en flygplats. Efter detta har området vidgats ytterligare, och det utvidgades till ca 55 kilometer och kallas för MSA-yltor, alltså andra ytor än själva flygplatsområdet. Det är ytterligare områden som Försvarsmakten anser att man ej får flyga över.

Skjutområden och andra områden omkring väderstationer utesluter i dag vindkraft. Olyckligtvis är detta ofta områden där vindkraftsförhållanden är som bäst. Sammanlagt motsvarar Försvarsmaktens vindkraftsrestriktioner söder om Gävle nu mer än halva landytan, alltså 51 procent.

Försvarsmakten har tidigare motiverat beslutet med att radarsystemen till JAS-planen samt signalspaningarna skulle påverkas negativt av vindkraftverken. Dock har tillverkaren av radiosystemet på Saab Aircraft uttalat offentligt att eventuella problem faktiskt kan lösas tekniskt. Någon liknande situation tycks inte finnas i andra länder, så varför just här i Sverige?

Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI, har haft ett uppdrag att göra en internationell jämförelse i frågan om militär verksamhet och vindkraft. Den rapport som kom ut i slutet av 2011 visar att det svenska försvaret skaffat sig ett spelrum omkring de här flygplatserna som inte liknar förhållandena i något annat land. Utredningen kunde inte heller redogöra för skälen till att just det svenska försvaret har så stora restriktioner för vindkraften.

Försvarsmaktens vindkraftsrestriktioner utgör ett allvarligt hot när det gäller att nå det planerade uppsatta målet om 30 terawattimmar för vindkraften år 2020. I dag producerar vindkraftverken totalt ca 7 terawattimmar i Västra Götaland, som är den region där störst yta är stoppad för vindkraften och där minst 29 vindkraftsparker med nästan 250 vindkraft-

verk har stoppats. Dessa skulle generera ca 1,8 terawattimmar per år. Värdet på de stoppade vindkraftverken bedöms till 9 miljarder, varav vindkraftsproducenterna hittills har lagt ut drygt 30 miljoner. I Blekinge finns det planer på att bygga havsbaserad vindkraftspark som omfattar 700 vindkraftverk som beräknas ge hela 8 terawattimmar i årsproduktion.

Investeringarna uppgår till 50 miljarder kronor och bedöms ge ungefär 200 arbetstillfällen direkt samt säkra 2 000 arbetstillfällen inom basindustrin. Försvaret motsätter sig i dag den här typen av projekt och hänvisar till sin verksamhet i Ronneby och Karlskrona.

Precis som Anders Hansson var inne på använder Försvarmakten hänvisningar – vaga, tycker jag i alla fall – till rikets säkerhet. Det är det som oftast används när man säger stopp till detta och när vindkraft har stoppats. Detta gör det omöjligt att pröva rimligheten i Försvarmaktens ställningstagande och är ett hinder för vindkraftsprojektörerna för att kunna förändra vindkraftens utformning för att på så vis få den godkänd.

Med försvarets ökade anspråk på användning av markområden ter det sig som motiverat med en mer preciserad och en snävare syn på vad i dessa sammanhang kan ligga i begreppet rikets säkerhet. Om de två riksintressena, som ju Anders var inne på, står emot varandra kan det inte vara rimligt att Försvarmakten ska ha tolkningsföreträdare. Det är precis vad Försvarmakten har. Försvarmakten har tolkningsföreträdare när det gäller vilka riksintressen som ska gälla. Därför menar vi att Försvarmaktens vindkraftsstopp behöver omprövas för att låta vindkraften samexistera med försvaret.

Därför, fru talman, yrkar jag bifall till motion 2011/12:MJ293, motion 2012/13:Fö223 och motion 2012/13:Fö266.

Med detta övergår jag till frågan om flygbombningarna över Vättern. Vättern är en vattentäkt för hundratusentals människor och en av Europas största dricksvattenreservoarer och därmed av stor betydelse för människor som bor runt sjön. Vättern skyddas av fyra riksintressen enligt miljöbalken – för friluftsliv, fiske, natur och kulturmiljö. Dessutom är Vättern i sin helhet ett av EU:s nätverk av skyddade områden, så kallat Natura 2000, och därmed ett stort riksintresse enligt regeringen.

Försvarmakten ville först utöka flygverksamheten över Vättern från 20 till 80 dagar per år, alltså en ökning med 300 procent. Man ville kunna öva och fälla bomber ungefär tio nätter per år. Man ville ha tillstånd för att kunna ha skarpa stridsövningar tillsammans med främmande makt där attackplanet JAS 39 Gripen, flera helikoptertyper och raketer med undervattenexplosioner skulle användas. Målen är både land- och sjöbaserade.

Man ansökte först om att få skjuta ca 10 000 raketer och avlossa över 30 000 skott med automatkanon i Vätterns dricksvatten. Dessutom ville man öka utsläppen från 193 till 5 600 kubikmeter flygfotogen varje år. Flyghöjden på JAS 39 Gripen varierar mellan 100 och 400 meter. För de fyra helikoptertyperna är flyghöjden faktiskt lägre än 100 meter; de flyger väldigt nära.

Men detta är lite grann av historia. Försvarmakten har backat från detta efter år av protester från politiker och framför allt allmänheten. Nu har man gått ned från 80 till 50 dagar. Frågan är fortfarande varför Försvarmakten vill öka en verksamhet i ett naturområde med 150 procent i en tid då vi upplever ett mer fredligt Europa än på ett par hundra år. För-

svarsmakten hänvisar här till ökad internationell inriktning och internationella uppdrag och behov.

Försvarsmakten hänvisar till tre huvudargument för sin utvidgning. Det första är ökad internationell inriktning och internationella uppdrag. Det andra är nedläggningen av F6 i Karlsborg, och det tredje att det inte fanns någon annan plats att bomba på än just Vättern. Det sista är spännande, att det inte skulle finnas någon annan plats. Där har länsstyrelsen påpekat att så får man inte hantera detta. I miljöbalken står det tydligt att ska man göra den här typen av förändringar måste man komma in med flera alternativ, vilket Försvarsmakten inte gjorde. Då har Försvarsmakten tagit tillbaka detta och försöker titta på andra möjligheter.

Den springande punkten är vilka motiv Försvarsmakten har för en så här kraftig ökning av sin verksamhet i ett område som är omgärdat av fyra riksintressen. Försvarsmakten har som sagt vägrat att redovisa vilka de uppdrag och behov är som skulle motivera den kraftigt ökade verksamheten. Försvarsmakten har inte heller redovisat vilka länder som kommer att öva med Försvarsmakten. Då får man göra sin egen gissning och ha en egen teori. Det mest troliga är naturligtvis att man vill ha en samövning med Nordic Battle Group, Partnership for Peace, alltså Nato. Men det har varken Försvarsmakten eller försvarsministern bekräftat eller dementerat. Skulle Försvarsmaktens ansökan gå igenom skulle det bli väldigt mycket utsläpp av flygfotogen, och det skulle få dramatiska effekter och negativ påverkan på miljön.

Särskilt belastade områden är naturligtvis målområdena men även vändkurvorna där JAS ska vända, vid Karlsborg och Visingsö. Där trycker JAS på extra mycket för att vända, och då kommer utsläppen att bli stora. Utsläppen kommer att bli projektskrot som bly, stål och koppar, och det kommer givetvis att påverka sjön negativt. Ingen bottensanering är planerad i Vättern. Området skulle kunna få beteckning som plats för dumpning av miljöfarligt gods. Den föreslagna ökade bombningen i Vättern medför också ökade risker för, som jag sade, blyutsläpp som på sikt kan påverka dricksvattnet.

Den ökade flygverksamheten bidrar naturligtvis till buller. Här finns verksamheter och näringsliv som har protesterat. Turism, djurliv och människor som vill gå i skog och natur kommer att påverkas otroligt negativt av Försvarsmaktens ökade verksamhet.

Jag tycker avslutningsvis, fru talman, att Försvarsmakten måste sträva efter en balans mellan sin verksamhet och andra intressen som finns i området. Den verksamhet som Försvarsmakten nu planerar utmanar emellertid just den balans som nu råder mellan Försvarsmakten och andra intressen, och det tycker jag är allvarligt på sikt.

Därmed yrkar jag bifall till motionerna 2011/12:Fö211 och 2012/13:Fö267.

Anf. 4 ANDERS HANSSON (M) replik:

Fru talman! Jag var tvungen att gå upp och ta en diskussion med Peter eftersom jag uppenbarligen skönmålar Försvarsmakten. Man kan då vända lite på steken och fråga om det inte är en viss skönmålning av vindkraften vi ser från Peter Rådberg.

Bland annat tar Peter Rådberg upp att det område där man kan bygga vindkraft har begränsats till hälften och att det är hemskt att man inte kan

Prot. 2013/14:4
19 september

*Försvarsmakten och
vissa miljöfrågor*

bygga vindkraft i södra Sverige. Det är Försvarmakten som har gjort bedömningen.

Är det så att där vindkraft kan etableras ska vi inte ha någon försvarmakt? Det blir egentligen följden av det här stoppet som Försvarmakten menar påverkar deras verksamhet. Är det någonting som Peter Rådberg inte ser? Kommer vi då att ha en fungerande försvarmakt i de södra delarna om vi placerar ut vindkraft på de områden som Försvarmakten tidigare har sagt inte är lämpliga?

Ett exempel som jag vill ta upp är Danmark som har väldigt mycket vindkraft. Där har man inte alls samma diskussion, för där har Försvarmakten varit väldigt tydlig i inledningsskedet och sagt: Det här är Försvarmaktens områden. Därmed har vindkraftsbranschen kunnat planera utifrån det som Försvarmakten har angivit.

Jag delar, och det tror jag att vi alla gör, Peters uppfattning om behovet av tydlighet i kommunikationen mellan Försvarmakten och vindkraften.

Övningar över Vättern ska jag mycket kort fortsätta att tala om senare.

Om Peter Rådberg inte vill att det ska ske någon form av övning alls vid Vättern längre undrar jag hur Peter Rådberg då ser på påverkan på F6 till exempel.

Anf. 5 PETER RÅDBERG (MP) replik:

Fru talman! Anders Hansson säger att jag skönmålar vindkraften. Vi har ju ett beslut, Anders, om hur mycket vindkraften ska öka. Problemet är att Försvarmakten sätter stopp för detta. Det går inte att öka vindkraften i den omfattning som regering och riksdag faktiskt vill.

Försvarmakten hänvisar till rikets säkerhet, som jag tog upp. Vad betyder rikets säkerhet år 2013 när vi lever i en tid då vi lyckligtvis har fred och är långt ifrån krig? Nu vill Försvarmakten öka sin verksamhet, först med 300 procent vid Vättern som försörjer två miljoner människor med dricksvatten. Då måste väl Försvarmakten rimligtvis kunna motivera varför man vill öka en verksamhet med 300 procent i en tid som nu. Försvarmakten hänvisar som vanligt till rikets säkerhet och behovet av övningar. Vi får alltså inget besked.

Det är oerhört märkligt att Anders Hansson inte kan hålla med om denna beskrivning. Han står här och skönmålar Försvarmaktens miljöprogram. Jag tycker att det är lite märkligt när vi vet att Försvarmakten ur miljöperspektiv är en av de värsta bovar vi har i Sverige just nu, även om Försvarmakten naturligtvis försöker göra så gott man kan.

Anders Hansson tar upp Danmark som exempel. Jag tycker att det är ett dåligt exempel, för Danmark har ungefär 20 procent av sin energi just från vindkraft. Danskarna har lyckats bygga ut.

I Sverige har vi med vår långa kust en enorm och unik möjlighet att övergå till förnybar energi. Försvarmakten stoppar detta på grund av att man vill öka sin militära verksamhet. Jag ber regeringen att återkomma och förklara varför man vill ha denna enorma ökning.

Anf. 6 ANDERS HANSSON (M) replik:

Fru talman! Inför varje övning söker Försvarmakten tillstånd. För att få bedriva övningsverksamhet på ett område måste man alltså få detta

prövat. Då görs miljökonsekvensbeskrivningar för att få tillstånd att öva, och alla parter ges möjlighet att tycka till om det påverkar, i det fall Peter Rådberg tar upp, Vättern så hemskt som Peter Rådberg beskriver det. Jag kan i det sammanhanget känna en viss oro för till exempel för E4:an som går precis längs med Vättern – om mina geografikunskaper stämmer – för att inte tala om jordbruket som också släpper ut mycket i våra vattendrag.

Visst, Försvarsmakten tillför också sin del. Jag tycker definitivt att Försvarsmakten, vilket jag redogjorde för i mitt anförande, arbetar väldigt aktivt med att i varje del av sin verksamhet få in ett miljöperspektiv och att så mycket det går vara miljömedveten.

Sedan är det många tunga maskiner i Försvarsmaktens verksamhet, fordon som ska transporteras och övningar som måste genomföras. Det är en verksamhet som naturligtvis också tär på miljön, men det är ju någonting som vi måste ha för att kunna ha en Försvarsmakt som fungerar. Det kan inte vara så att vi låter dem stå på marken bara för att de måste ta hänsyn till miljön och inte kan köra några stridsvagnar på ett par år. Vi måste tillåta att övningar sker.

Angående kommunikationen från Försvarsmakten tycker jag självklart att om Försvarsmakten ska ha en trovärdighet måste man vara noga i sin kommunikation med att på ett utförligt sätt förklara varför man vill genomföra övningar. I det fallet tycker jag ändå att Peter Rådberg har en poäng.

Anf. 7 PETER RÅDBERG (MP) replik:

Fru talman! Problemet, Anders Hansson, är att Försvarsmakten egentligen har monopol på att bestämma vad man vill. Dessutom hänvisar man till rikets säkerhet. Det är där själva tankefelet ligger.

Jag har skrivit en motion, som jag yrkade bifall till nu, om att man ska se över detta. Det kan inte vara rimligt i dag att när två riksintressen möter varandra ska Försvarsmakten ha tolkningsföreträde över andra riksintressen. Det är precis så det är i dag.

Jag har i dag bett att regeringen ska se över detta och försöka hitta en balans mellan de riksintressen som finns, men regeringen vägrar. Ni kommer att rösta nej till förslaget här om några timmar. Alltså: Lagt kort ligger. Försvarsmakten kommer då att fortsätta ha det här monopolet och hänvisa till rikets intresse, och så ökar man verksamheten med ungefär 150 procent vid Vättern, som ger dricksvatten till två miljoner människor. Jag förstår inte hur de tänker.

Naturligtvis handlar det mycket om ekonomi. De har kanske inte råd att flyga upp till Norrland och öva där, vilket man kanske skulle kunna. Åtminstone bor det färre människor där så det kanske finns större möjligheter. Man kunde till exempel köra simulering via dator i stället för att ha ett JAS-plan hundra meter över Vättern som bullrar när folk går och plockar blåbär eller ska vandra. Det finns en ladugård där som har hundra kossor, och JAS-planen går precis över denna ladugård. Det paradoxala i detta är att lantbrukaren får ha en ljudnivå på 90 decibel i sin verksamhet. Överskrider den får han sluta med sin verksamhet. JAS-planens ljudnivå ligger på 120–130 decibel. Det blir ett moment 22. Han skulle kunna få lägga ned sin verksamhet på grund av JAS-planen, inte på grund av sin egen verksamhet. Det är en fråga som har varit uppe till diskussion.

Jag tycker att regeringen måste återkomma utifrån vad jag säger, för det är inte rimligt att Försvarmakten ska ha detta tolkningsföreträdare över riksintressena.

Anf. 8 STAFFAN DANIELSSON (C):

Fru talman! Det är roligt att vara tillbaka i riksdagen.

Försvarsutskottet framhåller att detta är viktiga frågor. Vi i utskottet säger att det är nödvändigt att övnings- och skjutfälten kan användas för att utveckla försvaret så att Sverige kan ha ett väl fungerande försvar. Peter Rådberg missade att lyfta upp den aspekten.

Självfallet ska all försvarets verksamhet bedrivas så miljömässigt bra som möjligt. Men som Anders Hansson sade handlar det om flygplan, stridsvagnar och annat, så visst påverkar det miljön en del.

Miljöpartiet och Vänsterpartiet motionerar om att Försvarmakten inte ska ges möjlighet att öka skjutningarna i Vättern. När jag hör Peter Rådberg frågar jag mig om det över huvud taget ska få flyga ett stridsflygplan över Vättern. Att det flyger tusentals passagerarplan lite högre upp varje dag hela året är kanske en lite tyngre aspekt om man vill skydda Vätterns vatten, men den aspekten tänkte Peter Rådberg tydligen inte på.

Det är oklart i vilken skepnad som Peter Rådberg debatterar här. Är det som ombud för Naturskyddsföreningen eller Miljöpartiet, alltså en aktiv miljöorganisation? Är det i en myndighetsroll, att man skulle pröva det och landa i ett beslut? Eller är det möjligen som lagstiftare som Peter resonerar? Det är ju denna roll vi alla här har.

Riksdagen stiftar lagar som myndigheterna ska följa. Vill man göra något ska prövningen ske enligt de lagar vi har. Vi har en sträng miljöbalk, och denna fråga är under prövning enligt de lagar som riksdagen har stiftat.

Men då säger Miljöpartiet: Det bortser vi från. Riksdagen ska föregripa den process som pågår och besluta att det inte får vara något skjutfält i Vättern eller att verksamheten inte få öka.

Det är inte bra för respekten för Sveriges lagar om lagstiftaren stiftar lagar och sedan går in och överprövar det och dunkar till med ett beslut under pågående utredning.

Denna fråga är viktig, och man ska verkligen ta in synpunkter. Det pågår ett remissförfarande, och man ska ta människors oro på allvar. Vätterns vatten vill vi alla värna.

Jag ser dock rätt allvarligt på att ett ganska stort politiskt parti inte respekterar de lagar vi har stiftat och den process som pågår utan vill att riksdagen plötsligt ska gå in och göra ett ställningstagande. Gör vi så gång efter gång undergräver vi respekten för den prövning som ska ske.

Detta kan i sista hand avgöras av regeringen. Bedömer man att lagarna inte räcker till får man diskutera att förändra dem därefter, men du är för tidigt ute, Peter.

Socialdemokraterna har ett bra särskilt yttrande, som jag kan instämma i helt och hållet. Anna-Lena Sörenson höll ett välformulerat anförande utifrån det.

Vad gäller vindkraften förtjänar försvarets linje kritik. Här har Miljöpartiet i sin motion och Peter Rådberg rätt många kloka saker att säga. Flera centermotionärer har lyft fram samma saker. Jag hoppas, som vi

säger i slutet av vårt yttrande, att försvaret kan sansa sig, hålla samråd och hitta öppningar så att man inte blockerar lika mycket som man gör nu, vilket är alldeles för mycket.

Prot. 2013/14:4
19 september

*Försvarsmakten och
vissa miljöfrågor*

Anf. 9 PETER RÅDBERG (MP) replik:

Fru talman! Jag blir lite förvånad, Staffan Danielsson. Låt oss börja med Vätternbombningarna. Minns jag inte fel har du varit mycket kritisk mot detta och ganska hårt drivit linjen att man ska se över detta. Men nu tycker du att det verkar helt okej.

Jag förstår inte din kritik. Det är klart att vi stiftar lagar, och jag var tydlig med att säga att regeringen ska se över lagarna när det gäller vindkraften. Det är inte rimligt att man ska ha detta monopol.

När det gäller bombningarna i Vättern är det inte rimligt att man ökar verksamheten med 150 procent. Man ville öka den med 300 procent i den tid som är nu. Det ligger på regeringens bord att säga till Försvarsmakten att man får hitta på andra åtgärder. Jag ser inte det som något konstigt, och det är detta våra motioner går ut på.

Jag vill se över hela lagstiftningen om tolkningsföreträdet som Försvarsmakten har. Det harmoniserar inte 2013. Lagen kom till före eller under kalla kriget och var relevant då, men den är inte relevant i dag. Därför borde man ompröva det. Det förvånar mig att Staffan Danielsson ifrågasätter det, för det är ganska självklart.

Jag kan dock glädjas åt att Staffan Danielsson tycker att vår politik på vindkraftsområdet är bra. Det bockar och bugar jag för.

Anf. 10 STAFFAN DANIELSSON (C) replik:

Fru talman! Jag tror att vi börjar närma oss varandra; det är trevligt. Jag är helt med på att det ska vara en sträng prövning av miljötillståndet för Försvarsmaktens skjutningar i Vättern, och denna prövning pågår. Vi har en sträng miljöbalk, och det är noga reglerat. Ansvariga myndigheter ska fatta beslut i första instans. Det kan landa i regeringen i sista instans. Jag är också för att regeringen då gör en sträng granskning av Försvarsmaktens argument och tittar på volym och miljökonsekvenser.

Jag uppfattade och var kritisk mot att Miljöpartiet ville gå in under pågående prövning och ta ett riksdagsbeslut. Det har väckts en motion om att riksdagen ska lägga sig i den prövning som pågår, vilket jag kritiserade. Men är vi överens om att svensk lag ska följas och att prövningen ska göras av myndigheter och i sista hand av regeringen är jag gärna med och skickar med att det ska göras en sträng och noggrann prövning.

När det gäller Försvarsmaktens tolkningsföreträdare i vindkraftsfrågan sade jag att Peter förde fram många goda synpunkter som jag delar. Försvarsmakten är alldeles för sträng i sin negativa attityd till vindkraft. Det är rätt märkligt att stora delar av södra och mellersta Sverige är undantagna när det inte är så i andra länder och när vi har enorma ytor på andra håll i Sverige. Här hoppas jag att man nyktrar till och hittar ett bättre samarbetsklimat med den viktiga vindkraftsbranschen.

Jag har också sagt att Försvarsmaktens tolkningsföreträdare ska användas med omdöme och försiktighet när riksintressen står mot varandra. Tar man i för mycket, vilket man har gjort här, riskerar man att riksdagen tar upp frågan och vill begränsa det.

Anf. 11 PETER RÅDBERG (MP) replik:

Fru talman! Försvarmakten har brutit mot miljöbalken. Det står tydligt i miljöbalken att när stora förändringar görs ska Försvarmakten komma med flera alternativ. Försvarmakten kom med ett alternativ, vilket var bombningar i Vättern. Nu har man fått påbackning av länsstyrelsen och ska titta över det. Detta visste Försvarmakten om när de lade fram förslaget. Det är märkligt att Försvarmakten inte kan redovisa två tre olika alternativ för diskussion.

Problemet med att Försvarmakten har tolkningsföreträdare är att det står i lagen, Staffan Danielsson. Vi måste ändra lagen så att det blir en annan ordning. Ändrar vi inte lagen kommer Försvarmakten i alla lägen att ha tolkningsföreträdare gentemot vindkraften eller när det gäller något annat markområde.

Om Försvarmakten anser att markområde X och Y är av särskilt intresse behöver man inte förklara varför man vill ha marken X och Y utan kan bara hänvisa till Sveriges säkerhet. Det blir fullkomligt obegripligt. Det går inte att föra någon diskussion, för Försvarmakten svarar inte. Regeringen har lämnat över hela frågan till Försvarmakten som får sköta detta som en egen myndighet. Det blir ett moment 22. Vi kommer inte framåt. Då måste det bli en lagändring så att vi kan få en diskussion.

I den motion jag har skrivit har vi tagit med att alla dessa instanser ska kunna sitta tillsammans. Försvarmakten ska inte kunna tolka fritt, utan det ska vara ett samarbete mellan olika myndigheter beroende på vilket markområde vi talar om.

Jag hoppas att regeringen förr eller senare tittar över detta så att vi kan få en rimlig lagstiftning.

Anf. 12 STAFFAN DANIELSSON (C) replik:

Fru talman! Vi får hålla isär när det handlar om provning av skjutfält och när det handlar om Försvarmaktens möjligheter att gå före riksintresse vad gäller vindkraft.

Jag tar upp vindkraften först. Jag tycker att Peter Rådberg har argument som jag delvis också för fram. Försvarmakten har utnyttjat sin mycket starka ställning i överkant, vilket gör att den kan riskeras, och vi bör titta på det. Har man ett veto, en möjlighet att säga ”vi bestämmer”, måste man utnyttja det ansvarsfullt. Vad gäller provning av vindkraft har Försvarmaktens agerande varit ryckigt och oförutsägbart, och jag tycker att man har lagt ut alldeles för stora områden. Jag hoppas att regeringens provning kommer att innebära en inskränkning av detta.

Tolkningsföreträdet är det möjligt att vi behöver diskutera i annan ordning i riksdagen, om det kan ligga kvar som det gör nu eller inte. Jag anser att Försvarmakten riskerar det, med det agerande man har haft vad gäller att stoppa vindkraften. Men det är flera partier som ska vara med om det.

Så till frågan om skjutfält. Man har lagt in en ansökan enligt miljöbalken om att få utvidga, och det har man rätt till. Du säger att man borde ha haft flera alternativ och att reglerna påbjuder detta. Du säger också att länsstyrelsen har sagt till Försvarmakten om detta. Så bra, då fungerar ju lagstiftningen; då fungerar myndigheten precis som det är tänkt.

Jag känner att vi även i den frågan är överens om att det ska vara en sträng miljöprovning. Självfallet ska vi värna Vätterns vatten och inte

tillåta någon verksamhet som är alltför skadlig för miljön. Att det förekommer verksamhet – flygplan i luften i Sverige, bilar på E4:an, båtar på Vättern och så vidare – som påverkar är riktigt, men vi får inte göra detta i sådan volym att det är farligt, och det ska provas nu när intresset av flygfält ska ställas mot miljöintresset.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 10 §.)

7 § Jämställdhet och genusfrågor

Försvarsutskottets betänkande 2012/13:FöU14
Jämställdhet och genusfrågor
föredrogs.

Anf. 13 ÅSA LINDESTAM (S):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna 3 och 4 i betänkandet.

Vi ska nu prata om genus i Försvarmakten. Det är en oerhört viktig fråga. Jag känner mig nästan lite stolt i dag, för jag är än så länge den enda kvinnan som kommer att stå i talarstolen och prata om detta. Resten är män, och vad jag vet har det aldrig hänt förr, så jag känner mig mycket hedrad av att ni tar detta på största allvar. Stort tack för det!

(Applåder)

Förebilder är oerhört viktiga. Det är många år sedan som jag motionerade om hur viktigt det är med förebilder, och numera finns också ett center inom Försvarmakten i Sverige där vi kan se de förebilder som finns inom genus. Det är mycket bra. Jag vet också att varje gång Försvarmakten kommer till oss i utskottet nämner man FN:s resolution 1325 och 1820. Inte en enda gång under de senaste åren har man missat det, för man vet att alla vi som sitter i utskottet tycker att det är oerhört viktigt.

En sådan som jag, som har jobbat med genus och jämställdhet i nästan halva mitt liv, vet numera hur svårt det kan vara. Det är en ständigt pågående process. Jag tror att man aldrig får ge upp. Man får aldrig slappna av. Man måste alltid fortsätta att prata om de här svåra frågorna.

Självklart krävs det mycket utbildning. Men man måste också bestämma sig för hur man ska förhålla sig till de här svåra frågorna, och man måste också ständigt ha ett kunskapsutbyte för att kunna inlemma detta i ryggmärgen så att det finns där.

Den manliga normen är ju den som bestämmer. Det sitter så djupt i medvetandet att det är så det ser ut och att det är så det ska vara – att det är så det är rätt. Men så är det ju inte riktigt.

Det finns självklart ett motstånd inom Försvarmakten, på grund av att det är den manliga normen som styr. Det finns också ett strukturellt motstånd. Det måste vi övervinna, och vi måste hjälpas åt med att komma dit.

Att få ut information inom Försvarmakten till bara hälften av den befintliga befolkningen känns inte bra. Här tappar man alltså en stor del av dem som man borde nå. Det får vi ständigt jobba med.

Prot. 2013/14:4
19 september

*Försvarmakten och
vissa miljöfrågor*

*Jämställdhet och
genusfrågor*

För någon vecka sedan var jag tillsammans med utskottet i USA. Vi hade möjlighet att träffa mrs Zainab Bangura, som har uppgiften att jobba med sexuellt våld i konflikt, att det används som vapen. Det var mycket intressant att höra henne. Hon har alltså tagit över Margot Wallströms uppgift och arbetar nu med stor kraft och energi.

Tyvärr är det så att sexuellt våld i konflikter används i dag därför att det är ett billigt vapen. Det är ett oerhört svårt vapen att kunna analysera, för att kunna se att det verkligen har hänt något. Visst finns det fysiska skador, men det finns långt mer psykiska skador som inte går att bevisa på samma sätt.

Jag ska inte nämna så många länder, men jag vill ta upp ett av de länder som berörde mig väldigt i hennes tal till oss. Det var Bosnien. Vi kommer alla ihåg kriget som var där och vad som hände. Där finns det fortfarande 50 000 kvinnor som lever i samhället och varje dag kommer ihåg den våldtäkt som de har utsatts för. Det är inte lagfört. Det har inte kunnat komma upp till bevis. Det har inte blivit någon rättegång. Orsaken är väldigt mycket att förövarna fortfarande finns överallt i samhället, på alla samhällsposter. De här kvinnorna möter männen på gatan. De ser dem dagligen och kommer ihåg, medan männen inte har blivit straffade.

I andra samhällen fördrivs kvinnorna efter våldtäkt. Man skuldbelägger kvinnan fast hon inte har gjort fel. Hon fördrivs från familjen. När hon fördrivs från familjen rasar den, för där står hon för sammanhållningen, för mat, för barn, för passning, för allt som hör till ett hem. Dessutom raserar man samhällen. Det gör man numera systematiskt. Det är alltså inte enstaka händelser, utan soldater uppmanas till systematiska våldtäkter.

Zainab Bangura beskrev också de yngsta i vårt samhälle som hade blivit utsatta för detta. Det är nästan otäckt att säga det, men de yngsta var tre månader gamla. De barnen överlever inte. De barnen dör efter våldtäkten.

Att det inte går att lagföra beror på att det är landets lagar som gäller. Om ett land inte har en lag som säger att våldtäkt är ett brott går det inte att göra något åt det. Det finns ingen standardisering i världen.

Det gör att vi internationellt måste ta ett stort ansvar. Självklart ska våra soldater utbildas i FN:s resolution 1325 och 1820 och efterföljande resolutioner. De måste också veta att de lyder under svensk lag. De måste förstå sambandet mellan brottslighet och de lagar som finns i Sverige, så att de inte använder detta utomlands. De måste få utbildning i människohandel, för det är ett stort område, men också beträffande barnsexturism, prostitution och det sexualiserade våldet.

Regeringen har numera förlängt handlingsplanen för resolution 1325. Det kan tyckas vara bra. Regeringen vill också ha en återrapport. Det kan också tyckas bra. Men för att se att man verkligen kommer någonvart i de här frågorna måste man ha mätbara mål. Det ser jag inget av i den här förlängningen. Man måste också ha en tidtabell där man ser vad som ska vara gjort.

Om vi inte har det kan man som lärare tro sig utbilda i något. Men om de som sitter mitt emot och ska lära sig detta verkligen har lärt sig ser man inte, om man bara mäter att man har utbildat. Man måste ha med att den som har lärt sig har förstått.

Biståndet går också tydligt att använda i de här delarna. På förslag från regeringen skulle vårt bistånd till 50 procent kunna gå till kvinnliga organisationer. Vi måste ha effektiva kontrollsystém som ser vad det är, och vi måste ha myndighetsspecifika handlingsplaner, för olika myndigheter skulle kunna ha olika uppgifter att utföra.

Återigen: Det ska bli intressant att höra herrarna uttala sig. Vi kommer inte att få någon ändring på det här området förrän ni verkligen kliver in på banan, som ni gör i dag, och klart säger ifrån, för det här är oerhört viktiga frågor för framtiden.

(Applåder)

I detta anförande instämde Roza Güclü Hedin (S).

Anf. 14 PETER RÅDBERG (MP):

Fru talman! Regeringen har under sina sju år vid makten haft höga ambitioner när det gäller att anställa fler kvinnor inom Försvarsmakten. Det stora hindret för kvinnor att komma in i Försvarsmakten är att verksamheten fortfarande är extremt manlig i sin struktur. Försvarsmakten är fortfarande till största delen en arbetsplats för män, och de manliga strukturerna sitter fortfarande i väggarna, vilket gör att kvinnor i många fall inte känner sig välkomna.

En sådan enkel sak som att kläder ska vara anpassade till båda könen har tagit otroligt lång tid att få till stånd. Jag vet att det är mycket bättre i dag, men jag vet inte om det är till hundra procent så att alla kvinnor kan få kläder som är anpassade för dem. Det säger lite grann om själva strukturen att man efter alla dessa år inte kan se till att det finns kläder som passar kvinnor.

Dagens försvarsmakt har förändrats i grund och botten sedan kalla kriget och är i dag uteslutande verksam i olika konflikter runt om i världen. I dag är närvaron av kvinnor inom Försvarsmakten en förutsättning för att vi ska lyckas ute på våra internationella uppdrag. Det visar inte minst uppdraget vi har just nu i Afghanistan.

Dagens krig dödar inte bara soldater, utan vanliga civila drabbas minst lika mycket, och kvinnorna är ett givet mål för terrorister och krigsherrar. Våldtäkt mot kvinnor är ett av vapnen i krigsföringen mot ett folk. En manlig soldat kan omöjligen gå in och lösa sådana fall på grund av religiösa och etniska hinder. Därför är kvinnorna, vill jag påstå, oumbärliga i sådana situationer.

Jag anser att regeringen inte har tillräckligt starkt genusperspektiv när det gäller just den mänskliga säkerheten, för det är mänsklig säkerhet vi talar om när det gäller att gå in och försöka skydda kvinnor i sådana här fall.

Implementeringen av resolutionerna 1325 och 1820 är helt central. Jag vet att Försvarsmakten har dessa frågor på sin agenda, men det krävs tydligare riktlinjer från regeringen om man ska lyckas fullt ut med implementeringen av 1325 och 1820.

Officerare har en mycket viktig befattning inom Försvarsmakten, men det finns i dag endast ca 5 procent kvinnliga officerare. I gruppen specialofficerare är kvinnorna ca 9 procent, och bland kontinuerligt tjänstgörande soldater står kvinnorna för ungefär 10 procent. Så har det sett ut under ganska lång tid, och tyvärr har det inte hänt speciellt myck-

et, även om jag tror – jag är lite dåligt påläst – att det har blivit lite bättre under de senaste åren.

I och med att pliktlagen togs bort och en ny lagstiftning har införts finns möjligheten för båda könen att söka till Försvarsmakten. I propositionen *Soldatanställningar i Försvarsmakten* gjorde regeringen en bedömning att förutsättningarna för en jämnare könsfördelning bland anställda inom Försvarsmakten skulle öka om man införde rekrytering på frivillig grund. Jag har nyss redovisat att vi tyvärr inte har kommit speciellt långt när det gäller det.

Jag vet inte om regeringen har någon plan eller något långsiktigt mål om att 20, 30 eller 40 procent av de anställda ska vara kvinnor, men jag tycker att en sådan plan eller målsättning är viktig, så att man har något att rikta in sig på. Om Försvarsmakten ska lyckas i våra framtida missioner utomlands måste det helt enkelt finnas fler kvinnor inom Försvarsmakten.

Därmed, fru talman, yrkar jag bifall till reservationerna 1, 3 och 4.

Anf. 15 MIKAEL JANSSON (SD):

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 2 under punkt 2. I övriga punkter yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Genusperspektivet är ett perspektiv som i dag vägs in på alla samhällsområden. Dock är det inte självklart vad man menar med handlande enligt ett genusperspektiv. Är det först när vi har lika många kvinnliga som manliga soldater som vi har uppnått vårt genusmål? Det anser inte jag. Vi har uppnått vårt mål när kvinnor och män har lika rätt på lika villkor. I detta vårt fall ska alltså kvinnor uppmuntras att söka soldatutbildning, och de ska ha samma rätt som män att göra så. Men viktigt är att mönstring och urvalsprocesser är objektiva, för på slagfältet ges inga undantag. Där frågas inte efter handikappregler.

Fru talman! Kvinnor och män ska ha lika rätt, men de vill ha det på lika villkor. Särbehandling ska inte förekomma inom försvaret. Därför bör försvaret ges ett undantag i diskrimineringslagen.

År 1980 blev det för första gången möjligt för kvinnor att tjänstgöra som officerare. Det dröjde dock fram till 1989 innan samtliga yrkesgrevar och tjänster blev tillgängliga för kvinnor. Ända fram till nu har andelen kvinnor i försvaret fortsatt att vara avsevärt lägre än andelen män.

Militärt ledarskap har alltid varit något speciellt. Den som har ansvaret att leda andra på uppdrag som kan innebära risk för liv och lem innehar ett för dagens arbetsliv högst ovanligt arbete. Övning i militära sammanhang innebär bland annat träning i att systematiskt och kraftfullt hota eller använda våld, vilket ställer utomordentligt höga krav på den som leder verksamheten.

Fru talman! Att vara yrkesofficer i operativ tjänst går inte att jämföra med ett vanligt kontorsarbete. Det är bokstavligt talat livsviktigt att de som anställs som yrkesofficerare är de bästa som över huvud taget går att frambringa bland de sökande. Så är dock inte fallet i dag. Enligt försvarrets jämställdhetsplan har vi nu fått en situation där vi i realiteten har sänkt kraven för att få fler kvinnor antagna till tjänsterna som såväl yrkesofficer som soldat. Detta är helt oacceptabelt. En jämställdhetspolitik för krigsmakten bör vara inriktad på att låta alla som vill söka anställning

göra det och anta dem om de uppnår kraven – inte på att sänka kraven för att uppnå en godtyckligt vald könsfördelning.

Det senare alternativet innebär att vi ökar risken för att svenska liv förloras i strid på grund av bristfälligt officers- och soldatmaterial. Vi anser därför att den nuvarande särbehandlingen inom försvaret bör avskaffas och att kraven för anställning bör utformas på ett sådant vis att de möjliggör att de bäst lämpade sökande får förmånen att anställas i den svenska krigsmakten.

För att åstadkomma detta är det vår mening att försvaret måste få ett tydligt undantag från de bestämmelser som anges i diskrimineringslagen.

Anf. 16 TORBJÖRN BJÖRLUND (V):

Fru talman! Arbetet med jämställdhet inom försvaret går ibland i motvind. Det finns strukturer och det finns rutiner och normer som är svåra att bryta, speciellt i en så manligt dominerad värld som Försvarmakten har varit. Därför innebär det här arbetet att verkligen påverka och skynda på processen med att göra jämställdheten bättre och perspektivet på jämställdheten bättre när det gäller Försvarmakten och försvaret totalt sett.

Jag ska börja med att yrka bifall till reservationerna 3 och 4.

Jag har lyssnat lite grann på det som sagts, och särskilt Åsa Lindestam gav en bra redogörelse för hur problematiskt det kan vara framför allt när det gäller det internationella arbetet, resolutionerna 1325 och 1820, och vad som händer när man inte har den kunskapen. Jag tycker att det var en bra beskrivning. Den är hemsk, men den är bra eftersom den visar hur verkligheten ser ut när man inte har den kunskapen, om man inte tillåter att sådana saker förhindras utan de får fortgå.

Vi menar att den kunskapen till viss del finns, men den behöver utökas även inom den svenska Försvarmakten. All personal, inte bara de som tjänstgör utomlands, ska ha den kunskapen för att eventuellt kunna delta, oavsett om det gäller internationella insatser eller att utbilda andra. Det måste finnas kunskap för att kunna gå vidare. Man måste i grunden verkligen ha kunskap om FN-resolutionerna och gå igenom dem.

Det handlar om att man måste ställa höga krav på etiskt handlande. Det finns inget annat alternativ. Om man har kunskap om det som händer, bland annat det som Åsa Lindestam redogjorde för beträffande människohandel, prostitution och andra sådana saker, då kan svensk personal i internationella insatser vara en förebild och sprida kunskap till andra. Ett syfte är ju att också sprida kunskapen.

Regeringen har lagt fram en handlingsplan, men vi menar att den skulle kunna utvecklas. Jag tror att man även ska ha en tidtabell för hur det hela ska genomföras på ett sådant sätt att det blir ännu bättre.

När det gäller Försvarmaktens eget arbete med en jämställd organisation är det, som alla vet, en pågående process. De siffror som presenteras är inte speciellt imponerande. De kan bli mycket bättre. Vi menar att man skulle kunna speeda upp arbetet genom en kontinuerligt genomförd intensifierad utbildning om vad det innebär att ha både ett genusperspektiv och ett jämställdhetsperspektiv vid rekrytering av personal.

Vi har haft en del synpunkter på den organisation vi i dag har inom försvaret vad gäller personalförsörjningsperspektivet. Vi menar att man kanske måste jobba ännu mer med det i dag eftersom vi har ett yrkesför-

Prot. 2013/14:4
19 september

*Jämställdhet och
genusfrågor*

svar i stället för ett värnpliktsförsvar. Det finns ingen rekryteringsbas. Om vi hade haft ett värnpliktsförsvar med både kvinnor och män som mönstrats hade vi haft ett bättre läge att rekrytera såväl kvinnor som män till försvaret – och det till alla positioner. Man kanske ska titta på hur vi får fram en rekryteringsbas som gör det lättare att få ett jämställt försvar.

Hur man förhåller sig till dessa frågor handlar även här till stor del om utbildning. Vi menar att man nog ska se det från perspektivet att om det är en väl genomförd utbildning kommer den att locka kvinnor och göra det lättare för kvinnor att komma in i Försvarsmakten, alltså om de vet att jämställdhet är något som betonas i utbildningsverksamheten. Dessa saker tror vi skulle kunna underlätta rekryteringen. I varje utbildning som genomförs av Försvarsmakten borde det alltså finnas ett perspektiv som handlar om just genusfrågor och jämställdhet. Det tror vi vore rätt väg att gå.

Jag tror att vi i våra reservationer, som vi lagt tillsammans med S och MP, gjort klart vad vi vill genomföra, och jag hoppas att det blir ett bättre arbete också framöver.

Anf. 17 STEFAN CAPLAN (M):

Fru talman! Det känns bra att så här tidigt in på det nya riksmötet mötas i en debatt. I dag gäller det ett motionsbetänkande om jämställdhet och genusfrågor inom Försvarsmakten.

Alliansregeringen beskrev redan i inriktningspropositionen 2008/09:140 de krav man ställt på Försvarsmaktens långsiktiga verksamhet och förutsatte ett kontinuerligt inflöde av kvinnor och män som vill verka som soldater, yrkes- eller reservofficerare, hemvärnsmän eller civilanställda.

En fortsättning på denna kravspecifikation till Försvarsmakten kom i propositionen *Soldatanställningar i Försvarsmakten* 2012/13:115 där alliansregeringen gjorde bedömningen att en jämnare könsfördelning skulle uppnås bland anställda inom Försvarsmakten om man införde rekrytering på frivillig grund för all personal i myndigheten, detta kopplat till den då föreslagna lagstiftningen där det blev möjligt för både kvinnor och män att söka sig till Försvarsmakten.

Hur har det då gått med rekryteringen av kvinnor? När det gäller den grundläggande militära utbildningen, GMU, ökar andelen kvinnor. Enligt den senaste statistiken från 2011 var andelen 14 procent. Här sker ökningen lite snabbare än vad gäller andelen kvinnliga officerare. Tidigare talare har redan tagit upp procentsiffrorna för de olika andelarna.

De flesta kvinnor som i dag tjänstgör som officerare har sin grund i det tidigare värnpliktsystemet. Det var det mest ojämnt rekryteringsunderlaget då det enbart riktade sig till män. De kvinnor som vid den tidpunkten valde värnplikten fick kämpa för att få göra lumpen.

Låt oss titta på siffrorna i ett lite längre perspektiv. År 1990 var andelen kvinnliga yrkesofficerare drygt 1 procent. 20 år senare hade gruppen ökat till nästan 5 procent. Förra året uppmättes 5,3 procent. Den ökningen är alltså oerhört långsam. När det gäller hemvärdet har rekryteringen av kvinnor däremot gått betydligt bättre, och nivån där är ca 15 procent i dag.

Fru talman! Vem kan få fler kvinnor att vilja tjänstgöra i Försvarsmakten? Ibland finns nog tron bland riksdagsledamöter att de ska kunna

påverka. Men självklart är den bästa rekryteringen den som utförs av de kvinnor som är inne i en GMU och av dem som redan är anställda. I riksdagen fattar vi beslut om budget med mera till försvaret. I de tidigare nämnda propositionerna har regeringen påpekat betydelsen av en jämnare könsfördelning. Nu är det upp till Försvarsmakten att visa vad de gör för att också tjejer ska finna det intressant att söka.

Jag vill passa på att göra en jämförelse med det motsatta förhållandet. Det gäller sjukvården och andelen män som valt att arbeta som sjuksköterskor. Det passar mig bra då jag talar av egen erfarenhet. Andelen manliga sjuksköterskor har legat konstant på 8–10 procent under 25 år. År 2011 var 10 procent av sjuksköterskorna män. Män lockas inte till sjukvården på grund av politiska beslut, utan här spelar yrkesrollen, karriärvägarna samt lönen roll. Lika svårt som det kan vara för killar att komma in på en kvinnodominerad arbetsplats är det för kvinnor att komma in på en manligt dominerad arbetsplats. Här spelar bland annat arbetsledningen en oerhört viktig roll.

Arbetet med att få fler kvinnor att vilja börja arbeta inom Försvarsmakten fortskrider, och jag är övertygad om att andelen kommer att öka snabbare med de beslut och det arbete som i dag görs av myndigheten.

Fru talman! En del av betänkandet handlar om genusperspektiv på internationella insatser. Åsa Lindestam redogjorde på ett föredömligt sätt för detta. Jag ska upprepa en del av det som sades eftersom det är viktigt.

Som Åsa Lindestam nämnde hade en del av utskottet förmånen att i förra veckan få möta och samtala med Zainab Hawa Bangura vid FN-högkvarteret i New York. Hon arbetar som undergeneralsekreterare med frågor som gäller sexuellt våld i konfliktområden. Hennes beskrivning av det våld som utövas mot kvinnor och barn berörde oss djupt. Från Sverige lyfte vi upp FN-resolutionerna 1325 och 1820 och betydelsen av dessa i de beslut vi fattar. Alla som åker på internationellt uppdrag ska ha kunskap och utbildning inte bara gällande resolutionerna 1325 och 1820 utan även andra betydelsefulla resolutioner kopplade till uppdraget.

Jag vill passa på att nämna att när jag för 20 år sedan åkte till Libanon talades det ingenting om kvinnors och barns situation i det område där vi skulle verka. Det var bara fråga om geografi och religionskunskap. På 20 år har det trots allt tagits stora steg, vilket jag är tacksam över, men det finns mycket kvar att göra.

När vi samtalade med mrs Bangura diskuterade vi också det nordiska centret för genusfrågor i militära operationer som nu finns och som ligger inom ramen för det nordiska samarbetet Nordefco. Detta kunskapscenter spelar en stor roll i att implementera och utvärdera arbetet med genusperspektiv i internationella insatser. Alliansregeringen tar dess frågor på stort allvar och förlängde förra året handlingsplanen för resolution 1325 till år 2015.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

I detta anförande instämde Annicka Engblom, Anders Hansson och Abdirizak Waberi (alla M).

Anf. 18 STAFFAN DANIELSSON (C):

Fru talman! Delar av försvarsutskottet träffade förra veckan hos FN i New York Margot Wallströms efterträdare Zainab Hawa Bangura, tidigare hälsovårdsminister i Sierra Leone. Åsa Lindestam redogjorde väl för vårt möte med henne och det starka intryck hon gav. Hon imponerade med en stark karisma och ett brinnande engagemang för kvinnors utsatthet för sexuellt våld i olika konflikter, vilket hon ska samordna bekämpandet av i FN.

FN:s arbete på detta oerhört viktiga område måste fortsätta och bli allt skarpare. Den råa och hemska verkligheten är så förfärlig att den är svår att ta till sig, begripa och hantera. Sverige stöder detta arbete av all kraft och är här som på andra FN-områden en starkt drivande kraft, vilket är mycket bra.

Försvarsutskottets betänkande *Jämställdhet och genusfrågor* tar upp dessa viktiga frågor och redovisar hur Försvarsmakten, regeringen och riksdagen arbetar med dem. Av betänkandet framgår det glädjande nog mycket tydligt att frågorna är högt uppe på bordet i både regeringens och myndigheternas arbete – här i riksdagen givetvis också. Detta belyses väl i betänkandet. Från Centerpartiets sida ser vi detta som oerhört viktiga frågor.

Det som motionerna från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet lyfter fram att myndigheter och regering bör göra görs redan i allt väsentligt på ett bra sätt, tycker jag. Regeringen är till exempel mycket tydlig med att Försvarsmakten ska vidta åtgärder så att fler kvinnor rekryteras och stannar i yrket. Utskottet framhåller att det delar motionärernas syn att andelen kvinnor i försvaret måste öka och hänvisar till att nuvarande rekrytering på frivillig grund i hög grad bidragit till detta. Det är fortfarande för låga nivåer, men det är ändå en rejäl ökning.

Vad gäller önskemålen om bättre jämställdhet och genusperspektiv inom försvaret redovisar utskottet att regeringen har givit Försvarsmakten och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, i uppgift att ta fram en plan för detta. Denna skulle redovisas senast den 16 september 2013, det vill säga tidigare i veckan. Jag hoppas att det också skett. Det handlar om hur lärdomarna från utvecklingsarbetet kan tas till vara. Försvarsutskottet ser det också som självklart att Försvarsmaktens jämställdhetsarbete ska ges tillräckliga resurser samt att myndighetens chefer ska vara goda förebilder i förändringsarbetet.

Genusperspektivet är också starkt i Försvarsmaktens internationella insatser. Regeringen har uppdragit åt Försvarsmakten att man ska verka i enlighet med FN:s säkerhetsråds resolutioner 1325 och 1820 om kvinnor, fred och säkerhet, särskilt vid utbildning samt vid planering, genomförande och utvärdering av insatserna.

Det finns fyra reservationer i betänkandet, trots att vi är så överens, som jag ser det. De slår delvis in öppna dörrar, tycker jag. Men okej – en opposition ska ju opponera sig. Jag vill inte uttala mig om hur Centerpartiet hade agerat om vi varit i minoritet.

Reservation 3 från Socialdemokraterna och Vänstern känns lite onödigt med sina krav på att regeringen ska verka för en mer jämställd och jämlik miljö inom Försvarsmakten och hemvärnet och med uppfattningen att jämställdhetsarbetet inom försvaret och en integrering av genusfrå-

gorna i utbildningar är av stor vikt. Jag, Alliansen, försvaret och regeringen instämmer helt i detta, och arbetet pågår för fullt.

Reservation 1 från Vänsterpartiet och Miljöpartiet har däremot förslag som går längre än regeringens. Man vill att regeringen ska fastställa en handlingsplan för att det ska bli 40 procent kvinnor i hemvärnet. Jag är som sagt helt med på att andelen kvinnor i försvaret och hemvärnet bör öka betydligt mer än vad som redan skett sedan frivilligrekryteringen infördes. Men detta arbete pågår för fullt och skulle knappast gagnas av att mycket höga målbilder tas in i handlingsplanerna.

I detta anförande instämde Annicka Engblom (M).

Anf. 19 ÅSA LINDESTAM (S) replik:

Fru talman! Jag tänkte först inte begära replik, men när Staffan Danielsson säger att det regeringen gör just nu är väldigt bra kan jag bara inte låta bli att ställa lite frågor.

Om vi nu vet att allt detta otäcka händer i världen och våra soldater finns där och vi vill att de ska veta om vad som händer, då måste det också kunna uppsättas mätbara mål för att vi ska kunna se att de verkligen har förstått sitt uppdrag och kan verka i förhållande till det. Vi hörde i tidigare inlägg att det inte skulle vara någon särbehandling därför att man inte skulle mäta handikapp på slagfältet. Jag förstod inte riktigt vad det handlade om. Men om det nu är så att vi vet att vi behöver kvinnor som möter kvinnor, därför att kulturer i andra länder inte tillåter kvinnor att prata med män, skulle vi inte då kunna sätta upp mätbara mål för hur många kvinnor vi ska ha i det svenska försvaret och en tidtabell för när vi ska nå dit? Det går inte bara att säga att det ska göras och sedan höra av sig och säga: Nu utvärderar vi – hur har det gått? Det måste också finnas en väldigt strategisk plan för att man ska kunna nå någonvart i de här otroligt svåra frågorna.

Staffan Danielsson säger att arbetet pågår för fullt. Nej, jag tycker nog inte att det pågår för fullt. Det finns så många fler sätt att hantera den här otroligt viktiga frågan. Skulle inte Staffan Danielsson kunna hjälpa till att se till att regeringen sätter upp mätbara mål och en tidtabell för när dessa genusmål ska uppnås i det svenska försvaret?

Anf. 20 STAFFAN DANIELSSON (C) replik:

Fru talman! Arbetet pågår i riksdagen, regeringen och försvaret. Jag känner att vi har en bred samstämmighet och gör vad vi kan på de olika nivåerna för att främja jämställdhet i försvaret och öka andelen kvinnor. Där är vi helt eniga. Min uppfattning är att det finns en stor medvetenhet. Det svenska försvaret har fokus på detta, vill väl och jobbar med internationella insatser. Vi driver på från riksdag och regering. Det är i rörelse. Vi är brett överens, och det händer saker. Men givetvis är inget så bra att det inte kan bli bättre.

Åsa Lindestam ställde en konkret fråga om mätbara mål. Det är ett bra sätt. Jag har inget emot mätbara mål. Jag vet inte om Socialdemokraterna föreslår sådana i sin reservation. Men kan det sättas upp relevanta mätbara mål som driver på det här har jag en stor öppenhet för detta. Det gäller även tidtabeller och så vidare. Vad gäller Vänsterpartiets offensiva förslag kände jag att det mätbara målet var så pass högt att det nästan

Prot. 2013/14:4
19 september

*Jämställdhet och
genusfrågor*

blev irrelevant. Det tycker jag att man kan vänta med. Men att sätta upp mätbara mål i denna viktiga fråga för att föra det hela framåt och kunna stämma av och utvärdera är jag givetvis öppen för.

Anf. 21 ÅSA LINDESTAM (S) replik:

Fru talman! Jag ser verkligen fram emot att få se när Staffan Danielsson tillsammans med mig kommer att driva frågan att vi ska ha tidtabeller och mätbara mål.

Jag tror också att regeringen vill väl och gör så gott den kan. Men man måste ha stor erfarenhet av det här området för att kunna se med de genusglasögon man behöver ha på sig för att kunna nå ända fram. Vi måste ha kvinnor på plats som kan ta kontakt med andra kvinnor. Helt plötsligt ser vi då hela verkligheten, inte bara 50 procent som tidigare. Kvinnorna kan bidra med sina erfarenheter, och då kan vi också få en mycket bredare bild av vilken samhällsuppbyggnad vi behöver. Vi måste verkligen hjälpas åt.

Men när jag ser kampanjen från Försvarmakten, där det smäller, blixtrar och låter, tycker jag inte att den riktigt vänder sig till den kategori som jag skulle vilja ha in i försvaret. Vi måste självklart ha många med muskler, men musklerna måste sitta i huvudet också.

Vi måste ha så många olika förmågor som vi bara kan för att kunna anpassa oss efter verkligheten därute. Det är därför som vi måste ha mätbara mål och tidtabeller. Det är bara då som vi kan med kraft nå dit.

Jag tycker inte att det räcker med att göra så gott man kan utan att vi ska driva de här frågorna. Jag ser verkligen fram emot att göra det tillsammans med Staffan Danielsson.

Anf. 22 STAFFAN DANIELSSON (C) replik:

Fru talman! Jag instämmer i mycket av det Åsa Lindestam säger. Jag tar särskilt till mig hennes uttalande om att regeringen gör så gott den kan. Det kan tolkas lite olika. Jag väljer att tolka det positivt. Vi får hjälpas åt framöver, Åsa Lindestam och jag, att i regeringen och riksdagen försvara det här viktiga området.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 10 §.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.31 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

Anf. 23 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag vill hälsa statsråden välkomna. Frågor besvaras i dag av socialminister Göran Hägglund, statsrådet Tobias Billström, kultur- och idrottsminister Lena Adelsohn Liljeroth, statsrådet Ulf Kristersson och statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd.

En fråga ska vara av övergripande och allmänpolitiskt slag eller avse ett ämne som faller inom statsrådets ansvarsområde och rör dennes tjänsteutövning. Socialminister Göran Hägglund besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt eget ansvarsområde. Frågor till övriga statsråd förutsätts beröra deras ansvarsområden inom regeringen.

Frågestund

Det femte jobbskatteavdraget

Anf. 24 YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! I går presenterade regeringen sin budget, där man bland annat lånar pengar för att genomföra ytterligare ett femte jobbskatteavdrag. Effekten av jobbskatteavdragen på jobbpolitiken är mycket ifrågasatt. Den forskare som har undersökt effekten av de första och andra jobbskatteavdragen har visat att man inte säkert kan se någon som helst positiv effekt av jobbskatteavdragen.

En effekt som man säkert vet av både första, andra, tredje, fjärde och förmodligen också femte jobbskatteavdraget är att det ökar klyftan mellan den som har löneinkomst och den som är pensionär.

Mina frågor till socialministern är följande. Hur kan ni föreslå att du och jag ska få sänkt skatt med över 600 kronor i månaden samtidigt som pensionärer bara får en hundralapp? På vilket sätt gör detta Sverige bättre?

Anf. 25 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Först och främst är det viktigt att komma ihåg att sett över mandatperioden har vi sänkt skatten *mer* för pensionärerna än för löntagarna. Jag upprepar att vi har sänkt skatten *mer* för pensionärerna än för löntagarna.

Vidare har jobbskatteavdraget tillkommit av flera olika skäl. Ett skäl är förstås att det ökar den ekonomiska friheten för familjer och enskilda personer i vårt land, men det leder också till fler arbetstillfällen. Regeringen räknar med att den nu föreslagna sänkningen kommer att innebära att 13 000 personer ytterligare kommer i arbete. Socialdemokraterna sväljer, vad jag förstår, huvuddelen av det förslaget och tycker att det är bra. Framför allt säger man att när klubban väl har fallit i riksdagen kommer man inte att ändra på beslutet.

Hur kan det komma sig att något som är så förfärligt kommer att vara okej när riksdagen så småningom har fattat sitt beslut?

Anf. 26 YLVA JOHANSSON (S):

Herr talman! Socialministern försöker förvill lite genom att dela upp sin regeringsperiod i två mandatperioder. Under den tid som du har varit socialminister har ni infört en skatteflytta mellan pensionärer och lönta-

gare som inte fanns tidigare. Den skattekllyftan uppgår till ungefär tusen kronor i månaden på samma inkomst.

Min fråga kvarstår: På vilket sätt gör det Sverige bättre att vi ökar klyftorna?

Det som också sker är att det blir stora brister i välfärden, stora behov i skolan och stora behov i äldreomsorgen, som vi kan läsa om nästan varje dag i tidningarna. Det är verksamheter som kommunerna ansvarar för. Kommun efter kommun tvingas i dag att genomföra skattehöjningar för att klara välfärden samtidigt som staten genomför stora skattesänkningar som ökar klyftorna. På vilket sätt gör det Sverige starkare, Göran Hägglund?

Anf. 27 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Det som verkligen skapar klyftor i samhället är skillnaden mellan dem som har jobb och dem som inte har jobb. Regeringens viktigaste uppgift är att säkerställa att så många människor som möjligt kan gå från arbetslöshet till arbete.

Vi har levt igenom en lång lågkonjunktur. Sysselsättningen i Sverige har ökat med över 200 000 personer sedan vi tillträdde. Vi har aviserat en sänkning med 11,15 miljarder kronor för de 1,7 miljoner pensionärerna, och vi har aviserat en skattesänkning för löntagarna genom ett jobbskatteavdrag på 12 miljarder kronor. Sänkningen har varit större för pensionärerna.

Om eländesbeskrivningen som Ylva Johansson nu tog upp skulle gälla borde väl Socialdemokraterna vilja riva upp beslutet om man fick möjlighet. Men man accepterar beslutet. Det är beskrivande nog, herr talman.

Upphandlingen av Gotlandstrafiken

Anf. 28 JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Herr talman! Min fråga riktar sig till infrastrukturminister Catharina Elmsäter-Svärd.

De gångna åren har vi konstaterat att en fråga som har rönt mycket uppmärksamhet i trafiksammanhang är den om Gotlandsupphandlingen. Staten upphandlar trafiken till och från Gotland, och att staten har ett viktigt ansvar i detta är givet. Avgörande för Gotlands välmående, trafikförsörjning, arbetsmarknad och tillväxt är naturligtvis att transporterna till och från ön fungerar.

Trafikverket genomför just nu en ny upphandling. Hur ser regeringen på den pågående upphandlingen, och kan man även i fortsättningen garantera en säkrad tillväxt för Gotlands invånare?

Anf. 29 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Herr talman! Det här är en fråga som har återkommit från tid till annan, kanske inte minst under förra sommaren när det fanns en stor oro hos gotlänningarna själva.

Staten har sedan 70-talet känt att det är viktigt att hela landet håller ihop. Därför har man på olika sätt varit engagerad. För närvarande finns en upphandlad färjetrafik, och staten skjuter till drygt 400 miljoner kro-

nor per år. Nu pågår en ny upphandling, och därför råder just nu egentligen en tyst period.

Regeringen har sagt att om vi inte får ett tillräckligt bra avtal som kan träda i kraft 2017 förbereder vi oss för ett statligt tonnage som kan sättas i drift av någon annan.

Prot. 2013/14:4
19 september

Frågestund

Anf. 30 JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Herr talman! Tack, infrastrukturministern!

Historiskt sett har konkurrensen varit begränsad när det gäller upphandlingen av trafiken till och från Gotland. Många intresserade och nyfikna frågor har ställts med anledning av diskussionen om ett statligt tonnage. Något som kanske inte har varit helt väntat från alla håll.

Hur ser infrastrukturministern på troligheten i det scenariot? Vad kan det få för effekt ekonomiskt för staten? Kan ministern se en förändring i stabiliteten och ekonomin för Gotlands invånare om statligt tonnage blir alternativet framöver?

Anf. 31 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Herr talman! I grund och botten hoppas vi nog alla att vi ska få in tillräckligt många bra anbud där också konkurrensen i sig resulterar i ett bra serviceutbud, ett bra utbud av avgångar och turer och en översyn av prisen. Den förutsättningen är större om fler ser att det finns en möjlighet att lägga anbud.

Erfarenheten visar dock att marknaden inte är så stor. För att inte hamna i en situation där vi tappar tid, vilket skulle vara direkt hämmande inte minst mot Gotland, fick Trafikverket tidigare ett uppdrag att påbörja en översyn av hur en upphandling av statligt tonnage kan se ut. I den budget som presenterades i går har låneramen höjts för Trafikverket på ungefär 4 ½ miljard för att utifall att det blir aktuellt också kunna inhandla fartyg – för att inte tappa tid och tempo.

Anslaget till rehabilitering av sjukskrivna

Anf. 32 GUNVOR G ERICSON (MP):

Herr talman! Min fråga går till socialförsäkringsminister Ulf Krister-son.

Sedan 2010 ökar sjukskrivningarna stadigt liksom skillnaden mellan kvinnor och män. Vi behöver en ny arbetslinje, en mänskligare arbetslinje, som också förebygger ohälsa.

I juli i år var 105 000 kvinnor sjukskrivna och 56 000 män – nästan dubbelt så många kvinnor som män. Någon satsning för att säkerställa att människor verkligen får rehabilitering kan inte ses i den budget som lades fram i går.

Finsam, så kallade samordningsförbund som jobbar lokalt, får klara sig med samma summa fram till 2017 – pengarna ligger kvar på samma nivå. Bidraget till företagshälsovård ändras så att stöd betalas direkt till arbetsgivarna, och det motsvarar 195 kronor per sjukskriven. Det räcker inte långt.

På vilket sätt säkerställer mindre pengar till rehabilitering att människor verkligen får rehabilitering?

Anf. 33 Statsrådet ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Först och främst vill jag bara säga, utan minsta ironi, att det är mycket bra att Gunvor G Ericson också oroar sig för de ökande sjuktalen. Det är bra att vi denna gång tidigt ser ökningar på en mycket lägre nivå och tycker att de är värda att uppmärksamma och göra någonting åt. Det var dramatiskt annorlunda för ett antal år sedan när vi väntade år efter år och kom i ett läge där det blev helt ohållbart.

Vi har gått från mycket låga nivåer till en viss ökning. Jag är den förste att säga att man måste ha ögonen på detta. Det är korttidssjukfråvaron som ökar tydligast. Det betyder att våra tidsgränser fungerar, att människor inte blir kvar i sjukskrivningen längre än nödvändigt. Men fler människor kommer in i sjukförsäkringen, och det ska man vara mycket observant på. Det gläder mig att vi verkar vara överens på den punkten.

Har man väl sagt det ska man göra allt man kan för att hjälpa människor tillbaka till arbetsmarknaden, och där gör vi ganska mycket just nu.

Anf. 34 GUNVOR G ERICSON (MP):

Herr talman! Jag delar kanske inte helt den historieskrivningen. Vi har ganska stora problem på svensk arbetsmarknad i dag med hur det ser ut och hur det fungerar om man inte har full hälsa. Sjukskrivningsreglerna lägger fortfarande hinder i vägen för den som kan arbeta deltid eller kan jobba lite grann. Man kan inte vara sjukskriven på deltid, till exempel 40 procent.

I regeringens budget som kom i går minskas rehabiliteringsanslaget i den så kallade rehabiliteringsgarantin med 1 miljard kronor under den kommande perioden. Det är en ganska stor minskning.

Min fråga kvarstår: På vilket sätt säkerställer mindre pengar till rehabilitering att människor verkligen får rehabiliteringen? Vi var ju i våras här i kammaren överens om att se över systemet så att människor verkligen kan få rehabilitering innan man kommer fram till tidsgränsen i sjukförsäkringsreglerna.

Anf. 35 Statsrådet ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag kan börja med det som ökar, för det är det som är viktigt att ha klart för sig. Det är korttidssjukfråvaron som ökar, och det är viktigt i sig. Det finns i dag inga tidsgränser som reglerar detta, utan då får man vara observant: Vad är det som gör att fler människor i dag är sjukskrivna längre än två veckor, går från de två veckorna in i sjukförsäkringen?

Det andra som man ska ha koll på är att det är mycket mer kvinnor än män. Vi är alltså tillbaka i gamla skillnader mellan män och kvinnor. Där har vi, som jag tror att frågeställaren vet, lagt ganska stora uppdrag – de kommer att återrapporteras sent denna höst – när det gäller just skillnaderna mellan män och kvinnor och vad det är som skapar dem.

Det tredje är att det är psykisk ohälsa, det vill säga i vår tids moderna arbetsliv, som utmärker sig mer än de traditionella somatiska sjukdomarna. Det där ska vi ha koll på. Allt detta kräver mer kunskap, och vi har sjösatt ganska stora analyser för att få bättre kunskap.

I fråga om rehabiliteringen tror vi att det är helt avgörande att vi får en bättre företagshälsovård. Vi har också satsat mer pengar i praktiken på att företagshälsovården ska vara mer nära och lägga ett tydligare ansvar

Nationell samordning av den kvalificerade sjukvården

Frågestund

Anf. 36 CHRISTER NYLANDER (FP):

Herr talman! Jag har en fråga till socialministern.

Det är i de allra mest utsatta stunderna av livet som människan möter den högkvalificerade vården. Det handlar om svårare sjukdomsfall och allvarliga olyckor. Där har vi stora förväntningar på en närvarande, tillgänglig sjukvård av högsta kvalitet som ligger i fronten av vad sjukvården kan. Samtidigt ser vi hur den högkvalificerade vården springer i väg kostnadsmässigt. Vi kan göra mycket mer, förväntningarna ökar, medicinerna blir dyrare och utrustningen blir dyrare.

Allt detta talar för en ökad samordning. Samordning finns redan inom landsting och till viss del mellan landsting och regioner, men jag menar att det också kanske behöver funderas mer kring ökad samordning nationellt. Därför skulle jag vilja höra socialministerns fundering kring detta.

Anf. 37 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Tack, Christer Nylander, för den frågan, som jag tror behöver aktualiseras ytterligare. Det är en viktig fråga: Hur använder vi resurserna på ett sådant sätt att alla människor oavsett var man bor har tillgång till en likvärdig vård?

När det gäller enklare, mer basal vård är det rimligt att den vården finns till hands nära oss överallt var vi än bor i Sverige. Men för att upprätthålla kvaliteten på det som ska ligga i absolut framkant, där vi vill vara i världsklass, och som rör smalare sjukdomsgrupper är det nog viktigt att vi funderar på hur vi åstadkommer en koncentration i vissa sammanhang.

Det är också den tanke som ligger bakom till exempel cancerstrategin, där vi har inrättat sex regionala cancercentrum där vi ska vara bäst och dit människor ska kunna remitteras från områden omkring dem. Vi kan inte vara världsbäst på varje sjukhus runt om i hela Sverige.

Anf. 38 CHRISTER NYLANDER (FP):

Herr talman! Jag får tacka för svaret. Jag tycker att det är viktigt att socialministern och regeringen funderar kring de här frågorna på ett konstruktivt och spännande sätt.

Det finns ytterligare ett perspektiv i detta, och det är att Sverige under lång tid, historiskt och i nuläget, har varit mycket framstående inte minst när det gäller medicinsk forskning men också när det gäller utveckling av ny medicin och nya metoder. Det ställer krav på att den högspecialiserade vården inte bara är tillgänglig för patienterna utan också är tillgänglig för forskningen genom kliniska studier och annat.

Vi ser nu en ökad oro för att det blir svårare att komma fram för den kliniska forskningen, vilket kan innebära att forskningen flyttar utomlands. Det kan också innebära att företag flyttar utomlands och att stora

delar av det som tidigare har byggt svenskt välbefinnande kommer att flytta utomlands.

Också det perspektivet är viktigt att ha med i en diskussion om behovet av en ökad nationell samordning just av den högkvalificerade vården.

Anf. 39 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Jag tror att många människor tycker att det är viktigt att få vården hyggligt nära där man bor. Men jag tror att de allra flesta skulle säga att det är ännu viktigare att få vård med mycket hög kvalitet. Därför finns det en del funktioner som är utlagda genom rikssjukvården, där man specialiserar sig på verksamheter genom regionala cancercentrum, som jag nämnde nyss, för att få bästa möjliga kvalitet. Vi vet att man uppnår ett större mått av skicklighet om man behandlar många än om man behandlar få.

Också det som Christer Nylander tar upp när det gäller forskning är naturligtvis centralt. I vårbudgeten lade regeringen stora satsningar på bland annat klinisk forskning, ungefär en halv miljard kronor. I den budget som lades på riksdagens bord i går finns det också saker och ting som rör läkemedel där vi tänker oss att få till stånd en bättre samverkan mellan läkemedelsindustri och sjukvård för att säkerställa att vi ligger i absolut toppklass när det gäller bland annat klinisk prövning av nya läkemedel.

Tack för frågan!

Situationen för flyktingar från Syrien

Anf. 40 STAFFAN DANIELSSON (C):

Herr talman! Tragedin i Syrien växer, och ett antal miljoner människor är nu på flykt inom Syrien och i flyktingläger i angränsande länder. Det är en fruktansvärd, fasansfull situation och ett oändligt lidande.

En mycket liten del av flyktingarna lyckas ta sig till Europeiska unionen över stängda gränser, oftast genom kostsam smuggling på olika sätt. Många av dessa söker sig till Sverige.

EU:s kommissionär Cecilia Malmström väddar till EU-länderna att ta större ansvar, och jag vet att Sverige och migrationsministern driver på för detta. Det är mycket bra – allt stöd! Kommissionären är också positiv till att möjligheter öppnas att pröva asylansökningar på EU-länders ambassader i berörda länder.

Hur ser migrationsministern på situationen med flyktingkatastrofen i och kring Syrien i dagsläget och på vad EU och Sverige kan göra mer?

Anf. 41 Statsrådet TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Herr talman! Låt mig börja med att konstatera att flyktingkatastrofen i Syrien är kanske den mest fruktansvärda som vi har sett på mycket lång tid. Den är uppe i nivåer som man får gå tillbaka till Rwanda 1994 för att hitta. Över en miljon av dem som flyr är barn, de flesta under elva år. Det är någonting att fundera över.

I detta läge gör vi i Sverige vad vi kan tillsammans med andra för att försöka hjälpa och lindra nöden på plats. Men vi har naturligtvis också

förpliktelser internationellt att stå upp för när det gäller att ge människor som kommer hit och söker asyl den möjligheten. Det gör vi också.

Den vädjan som Staffan Danielsson säger att kommissionären Cecilia Malmström har framställt instämmer vi naturligtvis fullt ut i.

Men detta är komplexa frågor. Det är viktigt att hjälpa människor och att identifiera dem som har skyddsbehov. Men vi har en lagstiftning på detta område som bygger på att man måste befinna sig på plats i vårt land för att kunna lämna in en asylansökan, och det är svårt att ändra på detta.

Anf. 42 STAFFAN DANIELSSON (C):

Herr talman! Jag förstår att det är svårt eller omöjligt att överblicka utvecklingen de kommande månaderna när det gäller flyktingströmmarna och hur Sverige och EU kan beröras. Min fråga är: Behöver, utifrån den information vi har nu, våra mottagningsresurser förstärkas i väsentlig grad, eller räcker den nuvarande planeringen?

Anf. 43 Statsrådet TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Herr talman! Regeringen förlitar sig naturligtvis på Migrationsverkets prognoser när vi gör de nödvändiga budgetprioriteringarna. I den budget som överlämnades till riksdagen i går har Migrationsverket fått de resurser som man har efterfrågat. Däremot får vi se vad som kommer framöver. Vi har inte sett slutet på den här utvecklingen i Syrien, tyvärr.

Även om regimen Assad skulle falla i morgon har vi många års problem i regionen att hantera. En del av detta måste göras på plats, men det går inte att utesluta att människor kommer att fortsätta söka sig från regionen till Europa. Då är det nödvändigt att ha solidaritet i Europa mellan Europas stater och se till att det inte är några som tar hela ansvaret och gör hela arbetet utan att man delar på det. Det är regeringens politik.

Skulle det behövas ytterligare budgetförstärkningar för att klara asylprövning och asylmottagandet kommer naturligtvis regeringen att återkomma till riksdagen om detta.

Mångfalden i den svenska landsbygdskulturen

Anf. 44 OLLE LARSSON (SD):

Herr talman! Min fråga är till kultur- och idrottsminister Lena Adelsohn Liljeroth.

Det finns uppenbara brister i likabehandling, uppmärksamhet och bemötande vad gäller mångfalden i den svenska landsbygdskulturen. I Naturvårdsverkets arbete med fjällmiljömålen går att läsa: "Rennäringen har (...) lyckats få myndigheternas stöd och uppmärksamhet medan fjälljordbruk och fåbodbruket har det svårare. (...) I den sydliga delen är det fåbodbruket som utnyttjar landskapet av gammal hävd, medan rennäringen har etablerat sig relativt sent."

Det finns en stor kulturell mångfald i vårt land. Är det ministerns mening att modern renskötsel har högre kulturellt bevarandevärde än skärgårdsbönder, fåbodbruk, fjälljordbruk och det samiska gårdsbruket?

Prot. 2013/14:4
19 september

Frågestund

Anf. 45 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON LILJE-ROTH (M):

Herr talman! Jag ska se i vad mån jag kan svara på frågan. Naturvårdsverket, som Olle Larsson hänvisade till, ligger ju inte under Kulturdepartementet.

Vi värnar kulturarvet. Det är inte så att man ställer ett kulturarv mot ett annat. Så sent som i våras antog riksdagen – i full enighet, vill jag minnas – nya kulturmiljömål. Det var också resultatet av flera utredningar och mycket samråd, där man ger bland annat länsstyrelserna utökade uppgifter och ser möjligheterna att ha en levande landsbygd där kulturmiljön spelar en roll. Man ska kunna leva i sin miljö och också ta vara på de traditioner som finns.

Som en vakande hand över allt detta vilar Riksantikvarieämbetet, som fullgör sin uppgift med stor framgång.

Anf. 46 OLLE LARSSON (SD):

Herr talman! I det svenska arbetet med Wipo konstateras att det är endast samer som har inkluderats som ursprungs- och lokalsamhällen med traditionella livssätt, vilket innebär ett ignorerande av en mängd lokal kunskap och traditionella kulturyttringar från andra lokalsamhällen i vårt land. Det har inneburit att fjällbondekulturen inte har samma kulturella värde som samekulturen i de södra fjällen, där samer och rennäringen är sentida i förhållande till fjällbonden.

Varför anser regeringen att samekulturen har ett högre bevarandevärde på marker där samer och renägare är sentida i förhållande till fjällbonden och fjällbondekulturen? Varför erkänner ministern inte att regeringen är för enfald i stället för mångfald när det gäller kulturer längs den svenska fjällkedjan?

Anf. 47 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON LILJE-ROTH (M):

Herr talman! Till skillnad från Olle Larsson uppfattar jag inte att detta är en stor konflikt. Vi ställer inte olika grupper mot varandra eller olika kulturmiljöer mot varandra. Det framgår väldigt tydligt i den kulturmiljölagen som jag hänvisade till alldeles nyligen.

Däremot är samiskan ett av våra fem nationella minoritetsspråk, och det slår vi också vakt om. Vi har sedan 2009 en ny språklag i Sverige, som stärker svenskans ställning men också de nationella minoritetsspråkens och teckenspråkets. Vi har i den budget som presenterades för riksdagen i går givit Institutet för språk och folkminnen ytterligare medel för att man ska kunna arbeta vidare med att stärka nationella minoritetsspråk och utvärdera språklagen.

Jag ser alltså inte den konflikt som Olle Larsson ser.

Punktligheten i järnvägstrafiken

Anf. 48 ANDERS YGEMAN (S):

Herr talman! Först vill jag framföra en förhoppning om att statsråden har haft en bra sommar och fått njuta av det svenska sommarvädet.

Precis innan riksdagen upplöstes inför sommaren var infrastrukturministern i riksdagen för att svara på en interpellation av mig. Hon utropade då att Sverige tillsammans med två andra länder hade Europas punktligaste järnvägar. Den 20 augusti i år, för några veckor sedan, höll ministern ett tal på en konferens, där hon satte upp målet att Sverige skulle ha Europas punktligaste järnvägar om sju år.

Därför vill jag fråga infrastrukturministern: Vad har hänt under sommaren?

Anf. 49 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Herr talman! Det var en väldigt bra fråga av Anders Ygeman. Han nämnde den resultatkonferens som var precis efter sommaren – en resultatkonferens där hela järnvägsbranschen, alla tågoperatörer, de som jobbar med underhåll och så vidare, har bestämt sig för att gemensamt sätta upp ett mål, målet om punktlighet. Det gör man inte minst för resenärerernas skull men också för företagens skull.

Detta är också hopkopplat med det stora uppdraget om mer drift och underhåll på järnvägen – det kan ibland bli i en konkurrenssituation – och säkerhet, både för dem som ska jobba vid och på spåret och för att säkerhet är en förutsättning för punktlighet. Det är branschen själv som har satt upp detta som mål, och det tycker jag är en bra utgångspunkt om vi ska lyckas med detta.

Anf. 50 ANDERS YGEMAN (S):

Herr talman! Men frågan är vad som har hänt under sommaren. Hur kunde Sverige ha Europas punktligaste järnväg när ministern var i riksdagen i juni, medan det i augusti, när ministern håller tal på konferensen, skulle ta sju år att nå detta mål, som enligt ministern var uppnått redan i juni.

Vad är det som har hänt under sommaren? Varför har Sverige fallit så dramatiskt i punktlighetsligan att vi måste sätta upp målet att Sverige först efter 14 år med borgerliga regeringar ska kunna ha punktliga järnvägar?

Anf. 51 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Herr talman! Saker och ting skulle vara mycket enklare om man inte valde att som frågeställaren blanda äpplen och päron. Det finns instrument som kallas statistik, som används internt för att veta hur man står sig i jämförelse med andra och vad man behöver göra mer och bli bättre på. Sådan statistik är bland annat punktlighetsstatistik, som man försöker få en gemensam standard för i hela Europa. Det finns inte i dag.

Sverige har följt rekommendationerna, och vi kan se att Sverige ligger bra till. Vad som är ännu mer relevant, inte minst för resenärerna, är det faktum att tåg är försenade oavsett hur många minuter det handlar om. För att komma till rätta med förseningarna måste alla aktörer jobba tillsammans. Nu har aktörerna själva kommit överens om ett gemensamt mål i Sverige.

Det är ointressant hur man sätter ihop statistiken. Det viktigaste för mig är att man ska kunna lita på att tåg kommer och går i tid.

Anf. 52 MAGNUS SJÖDAHL (KD):

Herr talman! Även min fråga går till infrastrukturministern.

Investeringar i infrastruktur och bättre kollektivtrafik är viktigt inte minst för att förbättra pendlingsmöjligheterna. Att underlätta arbetspendling är som jag ser det också en viktig del av en god arbetsmarknadspolitik.

Skåne, som jag kommer från, har en högre arbetslöshet än genomsnittet i Sverige. Beräkningar som jag har tagit del av visar att Sveriges bnp skulle kunna öka med ca 40 miljarder om sysselsättningen i Skåne kom upp i samma nivå som i övriga landet.

Min fråga är: Delas min syn av statsrådet, att infrastruktur och satsningar på kollektivtrafik kan ses som en viktig möjlighet att öka sysselsättningen och därmed bidra till ökad delaktighet för fler och, naturligtvis, förbättrad ekonomi för landet i dess helhet?

Anf. 53 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Herr talman! Jag skulle kunna svara väldigt kort på den frågan. Jag skulle helt enkelt kunna säga: Ja, jag delar den uppfattningen helt och hållet. Men jag kan ändå utveckla det.

Infrastruktur som är robust och bra möjligheter till resor och transporter, inte minst med kollektivtrafik, är ett av de viktigare verktygen när det gäller just jobb och tillväxt.

Skåne, som Magnus Sjö Dahl nämner, är ett utmärkt exempel. Pågången har inneburit ett enormt möjliggörande för hela regionen. Då pratar vi inte bara om det som är inom regionen, utan man kan även sträcka sig upp mot Hallandshållet eller mot Blekingehållet. Det har öppnat en arbetsmarknad som gör att människor får förutsättningar att få sitt drömjobb även om det inte finns på hemorten eller om man inte har förutsättning att bo där.

Detta gäller i hela landet. Därför har också regeringen satsat historiskt de kommande tolv åren på att förstärka den infrastruktur som vi har men också på att bygga ut och bygga nytt, just i det syftet.

Anf. 54 MAGNUS SJÖDAHL (KD):

Herr talman! Tack för svaret! I Lund pågår byggandet av två stora forskningsanläggningar av nationellt intresse. Det är MAX IV-laboratoriet och ESS. De kommer att bli världsledande och är de största satsningarna på forskning inom materialvetenskap i svensk historia.

De investeringar i kollektivtrafik som är nödvändiga i anslutning till dessa anläggningar kan inte helt finansieras lokalt eller regionalt. Då är min följdfråga: I vilken utsträckning kan vi förvänta oss att få statlig medfinansiering för att få en välfungerande transportinfrastruktur i anslutning till dessa anläggningar som är av nationellt intresse?

Anf. 55 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Herr talman! Precis utanför Lund, där de här stora anläggningarna ligger, har staten gjort en stor investering för att det ska vara fokus inte

minst på forskning, innovation och framtida jobb och möjligheter. Jag har varit där nere och besökt det hela.

Ansvar för kollektivtrafik ligger lokalt och regionalt. Där finns det också förutsättningar, beroende på vad man har i övrigt, att möjligtvis exploatera i form av nya bostäder och annat som ger möjlighet att investera i egen kollektivtrafik eller vad regionen ser som viktigt när transporterna fungerar. Det kanske inte bara är inom Lund. Det kanske snarare handlar om hur man kommer till Malmö, hur man kommer till Kastrup och så vidare.

Staten, däremot, är med och finansierar även kollektivtrafik när så behövs. Det har förekommit tidigare, och det är sådant som fortfarande förekommer. Men det förutsätter att det först kommer in en fråga från berörd region.

Arbetet för sexuell och reproduktiv hälsa

Anf. 56 CARINA OHLSSON (S):

Herr talman! Efter att riksdagen slutade före sommaren hade vi vårt junimöte i Europarådets parlamentariska församling. Där var det tydligt att det finns en väl samlad opposition mot sexuell och reproduktiv hälsa, till och med från hela länder, till exempel Ryssland som har lagstiftat så att man inte får tala om hbtq-frågor. Det är otillåten propaganda och därmed straffbart.

Vi har en långvarig och bra tradition i Sverige. Vi håller fanan högt när det gäller dessa frågor. Det gäller allt från sex- och samlevnadsundersökning och trygga och säkra aborter till att stå upp för alla människors lika värde.

Jag undrar hur socialministern och regeringen jobbar i dessa frågor både inom EU och i hela Europa nu när vi ser att de här krafterna verkligen samlar sig för att motverka och gå i opposition i dessa viktiga frågor.

Anf. 57 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Tack för frågan! Precis som Carina Ohlsson nämner är det här förstas väldigt viktiga frågor och frågor där Sverige många gånger har varit ledande när det till exempel gäller utformningen av biståndspolitiken och när det har handlat om att driva frågor som rör mänskliga fri- och rättigheter i vår omvärld.

Inom ramen för EU, som frågan delvis gällde, är det självklart att Sverige i alla de sammanhang där de här frågorna berörs är aktivt och verksamt för att kunna åstadkomma förändringar och förbättra också i andra länder som vi inte har direkt beslutanderätt över. Men det handlar i regel om inhemsk lagstiftning. Och många av de här frågorna är inte föremål för EU-rättens bestämmande.

När det gäller det som Europarådet gör är Europarådet i sig, den parlamentariska församlingen, en bredare samlingsplats som bland annat innehåller personer från andra länder som naturligtvis Europarådet har en möjlighet att påverka genom de diskussioner som förs.

Prot. 2013/14:4
19 september

Frågestund

Anf. 58 CARINA OHLSSON (S):

Herr talman! Jag skulle vilja höra om man konkret planerar någonting, till exempel när det gäller bilaterala samtal med Ryssland. Vi vet också att det eventuellt kan komma en lagstiftning om att man ska omhänderta barn som lever med föräldrar som är homosexuella. Det går på tvärs mot vad vi står upp för.

Jag undrar alltså om det bilaterala. Och är det fler och fler länder som tar efter det som vi ser att Ryssland nu gör behöver det finnas en ordentlig motkraft. Då frågar jag: Är den svenska regeringen den motkraften när det gäller att stå upp för sexuell och reproduktiv hälsa och också rättigheter?

Anf. 59 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Det finns en oroande utveckling i Ryssland som bland annat tar sig uttryck i form av lagstiftning som är ytterst obehaglig. Det är en självklarhet att Sverige i olika sammanhang uppmärksammar det här och för diskussioner med ryska motparter när vi kommer i sådana situationer och i bilaterala sammanhang. Det kommer vi självklart att fortsätta med.

Men jag tror också att det är väldigt viktigt att Europarådets parlamentariska församling är ett sådant sammanhang där vi kan visa att vi ser vad som händer, att vi inte gillar det som händer och att vi har alternativa vägar att föreslå för att få ett samhälle där alla människor, verkligen alla människor, känner sig inkluderade.

Vinter-OS i Sverige

Anf. 60 MEHMET KAPLAN (MP):

Herr talman! Min fråga går till idrottsminister Lena Adelsohn Liljeroth.

Det är bråda tider för dem som vill arrangera OS och Paralympics. I november går tiden ut för de orter som vill göra detta. Sveriges Olympiska Kommittés anmälan ska vara inne den 14 november. Vår vackra huvudstad, Stockholm, är en ort som är tänkt att vara värd jämte vinterorten Åre.

För att SOK:s ansökan ska vara ekonomiskt och ekologiskt ansvarsfull bör det vara en geografisk spridning av arrangemangen. Vi ser helst att det här sker mellan ett antal länder, kanske Norge och Sverige. Men i det här fallet verkar det inte vara möjligt. Vi hoppas att det i framtiden kommer att vara möjligt.

Om det inte är möjligt är det geografisk spridning inom landet som är viktigt. En av de grenar som har rönt stort intresse och mycket glädje för oss svenskar är skidskytte. Vi vet att Östersund har visat stort intresse. De har en skidskytteanläggning i världsklass. Det vore resursslöseri och slöseri med kompetens om man bortser från detta.

Jag vill veta vad ministrerns synpunkter på detta är.

Herr talman! Tack, Mehmet Kaplan, för en kort diskussion om detta! Vi är varma anhängare av stora internationella evenemang. Därför har vi till vår glädje kunnat se ett antal av dem så sent som detta år. Det gäller fotbolls-EM, hockey-VM, som vi vann, och friidrotts-EM inomhus – för att bara nämna några exempel.

Jag ska själv upp till Östersund i slutet av november, till tävlingarna i skidskytte. Jag vet att det uppmärksammas inte bara i Sverige utan också utomlands och att det är bra möjligheter att tävla där.

Jag har naturligtvis tagit del av det intresse som finns inom idrottsrörelsen för att arrangera olympiska spel här i Sverige 2022, på vintern. Men hittills har vi inte sett någon som helst rapport. Jag vet att man arbetar med den. Men jag har svårt att uttala mig om den innan jag har sett den.

Anf. 62 MEHMET KAPLAN (MP):

Herr talman! Då vill jag meddela att det i dagarna framgick att Jöran Hägglund, alltså inte ministrerns kollega, var ute och berättade att Östersund inte kan komma i fråga eftersom denna typ av arrangemang behöver närhet. Jag tycker att det är ett lite märkligt resonemang och hoppas att ministern faktiskt ser fördelarna med att sprida evenemang inom landet, så att olika delar av både landsbygd och stad får möjlighet att vara med och arrangera sådana och att detta faktiskt också är till fördel för de ungdomar och barn som ser upp till idrottsstjärnorna inom Paralympics och vinter-OS.

Anf. 63 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON LILJE-ROTH (M):

Herr talman! Naturligtvis vill vi gärna se evenemang på olika håll i landet. Det var därför som det var så glädjande när fotbolls-EM avgjordes här i Sverige och många orter fick vara med. Där kunde man se riktigt bra fotboll.

I Falun laddar man för skid-VM 2015. Stockholm ska ha konståknings-EM. Det är mycket på gång.

Men samma svar gäller som jag framförde i mitt första inlägg, nämligen att jag ännu inte har sett någon ansökan eller någon plan. Vad vi däremot vet är att de olympiska spelen blir dyrare och dyrare för varje gång. De officiella och synliga kostnaderna för de spel som vi nu väntar på och som ska vara i Sotji i Ryssland är 300 miljarder kronor. Det tror jag är mer än för de sammanlagda vinterspelen. Det finns en tävlan, men jag tror inte att vi har sett några spel som har blivit billigare än de tidigare. Jag måste erkänna att när vi hamnar på kostnader i denna storleksordning ser jag helt andra behov i Sverige än att lägga pengarna på spektakulära spel. Men jag väntar på den undersökning som har gjorts.

Anf. 64 SAILA QUICKLUND (M):

Herr talman! Min fråga går till statsrådet Tobias Billström. Arbetskraftsinvandringsreformen från 2008 har på många sätt varit en lyckad reform. Men vi har också läst om en del missbruk från oseriösa arbetsgivare.

Min fråga till statsrådet är: Vad gör statsrådet och regeringen åt detta?

Anf. 65 Statsrådet TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Herr talman! Detta är naturligtvis en viktig och angelägen fråga. Vi tycker från regeringens sida att det är mycket betydelsefullt att arbetskraftsinvandringsreformen har kommit på plats. Men vi tycker också att denna reform måste värnas och vårdas. Därför har vi lagt fram förslag om att renovera denna arbetskraftsinvandringsreform. De presenterades häromveckan. Tillsammans med Miljöpartiet, som är vår samarbetspartner i dessa frågor, vill vi nu vidta kraftfulla åtgärder så att missbruk av arbetskraftsinvandringsreglerna kan upptäckas och stoppas.

Kortfattat kan man sammanfatta dessa regler i fyra huvudpunkter. Det handlar om efterkontroller, det handlar om straffsanktionerad uppgiftsskyldighet för arbetsgivare avseende anställningsvillkor, det handlar om att ge direktåtkomst för Migrationsverket till vissa myndigheters register, och det handlar om att komplettera de återkallelsebestämmelser som finns, så att man kan dra tillbaka ett tillstånd som redan är givet om de uppgifter som har lämnats inte stämmer. Dessutom ökar vi skyddet för arbetskraftsinvandrarna genom en utökad omställningsperiod och utökade informationsinsatser.

Anf. 66 SAILA QUICKLUND (M):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Arbetskraftsinvandringsreformen har inte riktigt tagit fart. Hur ska vi göra för att fler ska använda sig av arbetskraftsinvandring? Vad kan statsrådet svara på det?

Anf. 67 Statsrådet TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Herr talman! Arbetskraftsinvandring är någonting som Sverige kommer att behöva på bred front framöver. Skälet till det är naturligtvis att vi står inför en demografisk utmaning när det gäller en åldrande befolkning men också det faktum att många företag redan i dag, trots att vi har arbetslöshet i vårt land, inte hittar den kompetens som de behöver.

Jag har gjort besök på flera olika arbetsplatser under den senaste tiden och fått uppleva hur stort detta problem egentligen är, framför allt när det gäller ingenjörskompetens. Därför måste vi ha bra och välfungerande system. Vi har redan det mest öppna systemet i hela OECD-sfären för arbetskraftsinvandring, och vi har bra och välfungerande regler på detta område. Men vi måste också komma ut med mer information till företagen om hur detta fungerar och fortsätta arbetet med cirkulär migration. Detta kommer regeringen att återkomma till riksdagen med senare i höst genom en proposition där vi kommer att ta upp ämnet cirkulär migration och utveckling och presentera fler förslag om hur Sverige ska bli ett öppnare och bättre fungerande land när det gäller arbetskraftsinvandring.

Anf. 68 AGNETA LUTTROPP (MP):

Herr talman! Jag ställer min fråga till socialminister Göran Hägglund, i hans roll att i dag inte bara besvara frågor inom sitt ansvarsområde.

I juni förra året beslutade riksdagen om ett tillkännagivande, som Alliansen reserverade sig mot, om att tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning ska in i den svenska diskrimineringslagen.

Riksdagen beslutade också att regeringen skyndsamt skulle komma med ett lagförslag. Riksdagen uttalade också att det inte behövdes några fler utredningar i denna fråga. Man behöver inte fördröja detta lagförslag ytterligare.

Min fråga är: Hur ser tidsplanen ut för detta lagförslag?

Anf. 69 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Den fråga som ställs rör det ansvarsområde som Erik Ullenhag har i regeringen. Frågan får ställas mer noga till honom.

Regeringen har arbetat med denna fråga under mycket lång tid, och det finns ett utredningsförslag. Det som vi är mycket angelägna om är förstås att åstadkomma förbättringar för personer som har olika typer av funktionsnedsättningar. Men det gäller också att säkerställa att detta är praktiskt genomförbart och att kostnaderna är överblickbara och beräkningsbara, så att vi ser konsekvenserna av de beslut som vi tar.

Riksdagen brukar vara mycket angelägen om att regeringen ska komma med trygga underlag som gör att riksdagen kan fatta beslut som faktiskt går att genomföra i praktiken. Det är anledningen till att förslaget ännu inte har kommit. När det gäller tidsplanen får vi höra med ansvarig minister.

Anf. 70 AGNETA LUTTROPP (MP):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Detta oroar mig, och säkert alla som brukar finnas vid den så kallade torsdagsaktionen, mycket. Detta rör faktiskt tusentals människor.

I årets budgetproposition står det under detta område: En översyn kan därför behövas.

Detta oroar nog inte bara mig. Precis som ministern säger har detta nämligen pågått under många år, och det finns en rad utredningar. Riksdagen har uttryckt att det nu får vara nog med utredningar. Ändå kommer svaret: En översyn kan därför behövas. Det är någonting som oroar. Därför kvarstår frågan. I budgetpropositionen står det nämligen inte någonting om en tidsplan.

Anf. 71 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Ordningen är att när regeringen ska lägga fram ett förslag måste vi ha ett ordentligt beredningsunderlag. Det ska vara begripligt för alla som är mottagare av den lagstiftning som Sveriges riksdag förväntas fatta beslut om. Vi ska kunna beräkna det hela ekonomiskt.

Jag är en varm anhängare av att vi ska kunna genomföra de förslag som har funnits i tidigare utredningar. Men när regeringen lägger fram sitt förslag måste det vara ordentligt genomarbetat så att vi, kammarens

Frågestund

ledamöter och alla olika intressenter kan få klart för sig konsekvenserna av det.

Detta skulle vara en enormt viktig frihetsreform för människor som behöver bättre stöd, så att en del av de hinder som finns och som begränsar dem i deras tillvaro byggs bort. Därför är detta angeläget. Men vi behöver ha ett bra underlag innan vi kan presentera ett sådant förslag i riksdagen.

Centralisering av Institutet för språk och folkminnen

Anf. 72 ISAK FROM (S):

Herr talman! Min fråga handlar om centraliseringspolitik, regional närvaro, politisk handlingskraft eller motsatsen.

Institutet för språk och folkminnen finns i dag lokaliserat på fem orter, nämligen Göteborg, Lund, Stockholm, Umeå och Uppsala. Avdelningarna där arbetar med dialekter, namn och folkminnen. Man har olika geografiska ansvarsområden, och man är i huvudsak inriktad på forskning och är lokalt förankrad. Man är även öppen för allmänheten, och man är mycket betydelsefull för de universitet som finns i närheten.

I regleringsbrevet för 2012 kan man läsa att kulturministern tycker att institutet ska ha ett stort regionalt perspektiv och jobba med sådant som ger effekter i hela landet.

Generaldirektören förväntas ta beslut om att lägga ned Daum i Umeå och Dal i Lund. I budgetpropositionen kan man inte någonstans utläsa hur regeringen ser på det regionala perspektivet och vad som gäller Sofi och Institutet för språk och folkminnen.

Anf. 73 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON LILJE-ROTH (M):

Herr talman! Institutet för språk och folkminnen, som ju ligger i Uppsala, har mycket riktigt verksamheter på många olika håll i landet. I den budget som presenterades i går blir det också en förstärkning av stödet med 3 miljoner kronor – om riksdagen godkänner det – för att bland annat utvärdera språklagen och stärka minoritetsspråken. Jag nämnde det i mitt svar på en tidigare fråga från en annan ledamot i kammaren. Det här är väldigt viktigt.

Vi har dock också, vilket Isak From vet, självständiga myndigheter. Myndigheten har valt att göra en förändring av verksamheten när det gäller lokalisering. Förstärkningen påverkar inte innehållet; forskningen kommer att fortsätta att finnas kvar men koncentreras till tre orter. Det vore fel av mig – och det skulle kunna få andra konsekvenser – om jag här skulle börja ifrågasätta vad generaldirektören gör.

Anf. 74 ISAK FROM (S):

Herr talman! Jag tackar kulturministern för svaret.

Man kan undra om generaldirektören verkligen följer kulturministerns instruktioner i förordning 2012:309: "Myndigheten ska bedriva forskning inom sitt verksamhetsområde och verka för ökad kunskap i samverkan med andra, exempelvis universitet och högskolor." Det har man tydligen inte gjort när det gäller förslagen om nedläggning av Dal

och Daum. Där har man helt tänkt bortse från den uppbyggda samverkan och det fungerande arbete man har med Umeå universitet, Lunds universitet och även universitetet i Köpenhamn.

Jag är fortfarande förundrad över att man inte kan utläsa någonting som ger stöd för det regionala perspektivet i regeringens budgetproposition.

Prot. 2013/14:4
19 september

Frågestund

Anf. 75 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON LILJE-ROTH (M):

Herr talman! Uppdraget ligger naturligtvis kvar. Hur man väljer att utforma det och hur man väljer att uppfylla de krav vi ställer avgör dock myndigheten självständigt. Det kan och bör jag inte gå in på.

Psykisk ohälsa som grund för sjukskrivning

Anf. 76 FINN BENGTSSON (M):

Herr talman! Vi inledde frågestunden med att beröra de ökade sjukskrivningstalen i Sverige. En slutsats man kan dra av den diskussion som då fördes var hur helt nödvändig den reform alliansregeringen under förra mandatperioden genomförde på detta område faktiskt var. Man kan säga att vi genom att ha fått bukt med onödiga, felaktiga sjukskrivningar nu har möjlighet att möta ett reellt problem som jag vet att ministern lägger stor möda vid att attackera.

Vid sidan av de korta sjukskrivningarna är de långa sjukskrivningar som berör psykisk ohälsa sådant vi har i fokus. Jag vet att ministern har tagit en rad initiativ till att försöka belysa problemet så att vi får en bättre bakgrund, både vetenskapligt och praktiskt, till hur man kanske kan hantera den här typen av frågor. Det skulle vara bra om ministern inför dem som lyssnar till debatten kunde redogöra för vilka initiativ det är och vad de går ut på – alltså vad vi försöker ta reda på när det gäller komplexiteten kring den ökade psykiska ohälsan som grund för sjukskrivning.

Anf. 77 Statsrådet ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Låt mig först säga att jag tror att psykisk ohälsa är ett stort och bekymmersamt område. Jag tror dock samtidigt att det finns en väldigt glädjande öppenhet i den diskussion vi har i dag. Jag tycker att vi pratar om det med mer intresse än skambeläggning. Vi har en ökad diagnostisering, vilket en del människor är bekymrade över men där jag personligen nog snarare ser möjligheter till mer av hjälp, medicinering och insikt om vad man kan och inte kan göra.

Ökad kunskap och ökad öppenhet är en första förutsättning för att lösa problem över huvud taget. I dunklet och det skambelagda finns inga lösningar över huvud taget. Det tror jag är en viktig grund, och det är en orsak till att vi i dag ser mycket mer av detta. Det har alltid funnits, ska vi vara noga med att säga – när man mycket mindre pratade om flexibilitet och många bollar i luften var det många människor som mådde dåligt, men det var ingen som frågade dem. Det här tror jag alltså är en allra första fundamentalförändring av vårt samhällsklimat.

Jag ska gärna återkomma till mer konkreta punkter.

Anf. 78 FINN BENGTSSON (M):

Herr talman! Jag tackar för svaret så här långt. Vi ska naturligtvis invänta alla de uppdrag som har lagts på myndigheter och universitet och se vad de kommer fram till så att vi rätt kan tackla en så viktig fråga för framtiden när det gäller försäkringarna och sjukskrivningarna.

Jag har en fråga som berör arbetsmiljön kopplat till det här. Vi har en stor offentlig sektor i Sverige, och med det har vi även en stor offentlig arbetsgivare i form av just offentligheten. Det handlar väldigt ofta om kvinnodominerade yrken, alltså inte om kvinnors sjuklighet i sig utan om kvinnodominerade yrken. Jag vill ställa en lite spekulativ fråga till statsrådet med tanke på att just de offentliga arbetsgivarna väldigt ofta får låga poäng när de betygsätts av sina anställda.

Kan det vara så att man inom ramen för toppstyrda arbetsgivarorganisationer inte ser den enskilda medarbetaren? Det är alltså ofta en kvinna som ska få ihop livspusslet, och hon drabbas av en vanmakt – av att inte kunna påverka sin egen situation. Tror ministern att det här kan vara ett inslag i den problematik vi ser långsamt växer och är allvarlig för samhället?

Anf. 79 Statsrådet ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! En av många saker som återstår att ha bättre kunskap om är i vilken mån det är just den sortens arbetsplatser, inklusive det faktum att de är offentliga, som orsakar detta eller om det är arbetsinnehållet som i grund och botten leder till risker.

Med respekt för att många traditionella arbetsmiljöproblem finns kvar skulle jag säga att den resa vi på 1900-talet gjorde för att hjälpa människor med tunga, fysiska arbeten – som, med all respekt för att allting inte är löst, blev ganska framgångsrik – har vi i hög grad kvar när det gäller psykosociala och stressrelaterade frågeställningar i dag.

Låt mig nämna tre saker. Det första är att Försäkringskassan har ett stort uppdrag att kartlägga hur diagnosförskjutningen ser ut. Det är stort och viktigt, och det kom en delrapport alldeles nyligen som är mycket intressant att läsa.

Det andra är att vi har bett inspektionen titta på sjukförsäkringen i sig. Den är gjord i en kontext där det var somatiska sjukdomar som dominerade. Finns det någonting i själva de psykiatriska diagnoserna som gör dagens sjukförsäkring mindre fungerande?

Det tredje är arbetslivets förändring. Man är sjukskriven från ett arbete – hur ser relationen med arbetslivet ut?

Det är tre fundamentala områden.

Dosförpackad medicin

Anf. 80 CATHARINA BRÅKENHJELM (S):

Herr talman! Min fråga går till socialminister Göran Hägglund.

Regeringen bestämde för några år sedan att Apoteket AB:s hantering av dosläkemedel skulle konkurrensutsättas. Det blev det privata Apotekstjänst AB som kom med det billigaste anbudet både i Västra Götaland och i Halland. Den nya leverantören hade dock endast erfarenhet av videoförsäljning, vilket skapade stort kaos. Ett exempel är från Uddevalla, där leveranserna av dosförpackad medicin har varit rena skandalen.

Det har kommit en massa anmälningar från boenden om att leveranserna inte har kommit, att de inte har kommit i tid och att det inte har varit rätt förpackad medicin.

Även människor som har gått till apotek för att hämta sina dosrullar har drabbats av detta i och med att man inte får ha några dagar mellan det att medicinen tar slut tills man får hämta den. Det har blivit dagar emellan, och människor har blivit utan. Det har varit väldigt svårt, och det skapar stor oro och otrygghet. Det ger stora bekymmer.

Nyligen var också konkursen nära för Apotekstjänst AB, så skattebetalarna fick gå in och förskottsbeta 21 miljoner kronor till det här.

Mina frågor till Göran Hägglund är: Vilket ansvar har du för de här eländigheterna och felaktigheterna? Det är de allra sköraste människorna, som redan har det ganska jobbigt, som har blivit drabbade. Vad avser du att göra för att det inte ska hända igen?

Anf. 81 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Jag tackar för frågan. För den som inte vet vad det handlar om rör det sig om ett sätt att förpacka mediciner som gör att framför allt äldre, men även en del andra personer, lättare kan ta de portioner av läkemedel de måste. Det här är otroligt centralt för att de här personerna inte ska försämrats i sin sjukdom – de ska kunna få sin medicinering och därmed ligga på en stabil nivå eller kanske rent av förbättras.

Det här är någonting som är enormt viktigt att det fungerar. När det gäller upphandlingar är det naturligtvis upp till de upphandlande att säkerställa att de kriterier man sätter upp är så utformade att de som lägger anbud har kapacitet att leva upp till de krav som gäller samt att de som inte har den kapaciteten sällas bort. Även om landstinget i Västra Götaland inte har tänkt på det här hela vägen har de ett ansvar att säkerställa att varje enskild patient får tillgång till läkemedel på ett sådant sätt att det är tryggt och säkert för varje enskild person. Man har nämligen rätt att få sina läkemedel på ett bra sätt.

Anf. 82 TREDJE VICE TALMANNEN:

Därmed är dagens frågestund avslutad. Vi tackar statsråden för deras medverkan.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 14.59 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

Prot. 2013/14:4
19 september

Frågestund

9 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 18 september

SfU11 Kommunalt mottagande av ensamkommande barn

Punkt 1 (Kommunalt mottagande av ensamkommande barn)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

Votering:

263 för utskottet

18 för res. 1

68 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 87 S, 97 M, 20 MP, 18 FP, 8 C, 16 V, 17 KD

För res. 1: 18 SD

Frånvarande: 25 S, 10 M, 5 MP, 6 FP, 15 C, 2 SD, 3 V, 2 KD

Punkt 2 (Stöd till kommuner vid mottagande)

1. utskottet

2. res. 2 (S)

Votering:

194 för utskottet

87 för res. 2

68 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 M, 20 MP, 18 FP, 8 C, 18 SD, 16 V, 17 KD

För res. 2: 87 S

Frånvarande: 25 S, 10 M, 5 MP, 6 FP, 15 C, 2 SD, 3 V, 2 KD

SfU15 Graviditetspenning till egenföretagare på grund av risker i arbetsmiljön

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Socialförsäkringsförmåner i övrigt vid graviditet)

1. utskottet

2. res. (MP)

Votering:

261 för utskottet

20 för res.

68 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 87 S, 97 M, 18 FP, 8 C, 18 SD, 16 V, 17 KD

För res.: 20 MP

Frånvarande: 25 S, 10 M, 5 MP, 6 FP, 15 C, 2 SD, 3 V, 2 KD

10 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

FöU13 Försvarsmakten och vissa miljöfrågor

Punkt 2 (Övnings- och skjutfält)

Yrkanden:

1. utskottet
2. utskottets förslag till beslut med den ändring som föranleddes av bifall till mot. Fö211 och Fö267 (MP)

Votering:

245 för utskottet

36 för mot.

68 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 87 S, 97 M, 18 FP, 8 C, 18 SD, 17 KD

För mot.: 20 MP, 16 V

Frånvarande: 25 S, 10 M, 5 MP, 6 FP, 15 C, 2 SD, 3 V, 2 KD

Punkt 3 (Vindkraft)

Yrkanden:

1. utskottet
2. utskottets förslag till beslut med den ändring som föranleddes av bifall till mot. MJ293 yrk 1, mot. Fö223 och Fö266 yrk. 2 och 3 (MP)

Votering:

245 för utskottet

36 för mot.

68 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 87 S, 97 M, 18 FP, 8 C, 18 SD, 17 KD

För mot.: 20 MP, 16 V

Frånvarande: 25 S, 10 M, 5 MP, 6 FP, 15 C, 2 SD, 3 V, 2 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FöU14 Jämställdhet och genusfrågor

Punkt 1 (Andelen kvinnor som tjänstgör som officerare, soldater och sjömän)

1. utskottet
2. res. 1 (MP, V)

Votering:

245 för utskottet

36 för res. 1

68 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 87 S, 97 M, 18 FP, 8 C, 18 SD, 17 KD

För res. 1: 20 MP, 16 V

Frånvarande: 25 S, 10 M, 5 MP, 6 FP, 15 C, 2 SD, 3 V, 2 KD

Punkt 2 (Diskrimineringslagens tillämpning och rekryteringen av kvinnor till försvaret)

1. utskottet

2. res. 2 (SD)

Votering:

262 för utskottet

18 för res. 2

69 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 87 S, 97 M, 20 MP, 17 FP, 8 C, 16 V, 17 KD

För res. 2: 18 SD

Frånvarande: 25 S, 10 M, 5 MP, 7 FP, 15 C, 2 SD, 3 V, 2 KD

Punkt 3 (Arbetet för ökad jämställdhet)

1. utskottet

2. res. 3 (S, V)

Votering:

177 för utskottet

104 för res. 3

68 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 M, 20 MP, 18 FP, 8 C, 17 SD, 17 KD

För res. 3: 87 S, 1 SD, 16 V

Frånvarande: 25 S, 10 M, 5 MP, 6 FP, 15 C, 2 SD, 3 V, 2 KD

Punkt 4 (Genusperspektiv på internationella insatser)

1. utskottet

2. res. 4 (S, MP, V)

Votering:

158 för utskottet

123 för res. 4

68 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 M, 18 FP, 8 C, 18 SD, 17 KD

För res. 4: 87 S, 20 MP, 16 V

Frånvarande: 25 S, 10 M, 5 MP, 6 FP, 15 C, 2 SD, 3 V, 2 KD

Punkt 5

Kammaren biföll utskottets förslag.

Följande dokument anmälades och bordlades:

EU-dokument

KOM(2013) 618 Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av rådets rambeslut 2004/757/RIF av den 25 oktober 2004 om minimibestämmelser för brottsrekvisit och påföljder för olaglig narkotikahandel vad gäller definitionen av narkotika

KOM(2013) 619 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om nya psykoaktiva ämnen

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för prop. 2012/13:191 *En hållbar rovdjurspolitik* skulle ytterligare förlängas till *onsdagen den 9 oktober*.

12 § Anmälan om interpellation

Följande interpellation hade framställts:

den 19 september

2013/14:5 Avgiftsdifferentiering och jobbpolitik

av *Peter Persson* (S)

till finansminister Anders Borg (M)

Interpellationen redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 1 oktober.

13 § Anmälan om fråga för skriftligt svar

Följande fråga för skriftligt svar hade framställts:

den 19 september

2013/14:7 Framtiden för projektet Text till teckenspråk

av *Gunilla Carlsson* i Hisings Backa (S)

till kultur- och idrottsminister Lena Adelsohn Liljeroth (M)

Frågan redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 1 oktober.

14 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade inkommit:

den 19 september

2012/13:741 Konferens om barnarbete i Brasilia

av *Amineh Kakabaveh* (V)

till utrikesminister Carl Bildt (M)

2012/13:742 Det somaliska rättsväsendet

av *Amineh Kakabaveh* (V)

till utrikesminister Carl Bildt (M)

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 1 oktober.

15 § Kammaren åtskildes kl. 16.11.

Förhandlingarna leddes

av förste vice talmannen från sammanträdets början till ajourneringen kl. 13.31,

av tredje vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 14.59 och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

MADELEINE GABRIELSON HOLST

/Eva-Lena Ekman

1 § Anmälan om ny riksdagsledamot	1
2 § Anmälan om ersättare för statsråd	1
3 § Anmälan om återtagande av plats i riksdagen	1
4 § Meddelande om allmänpolitisk debatt	1
5 § Ärenden för hänvisning till utskott	2
6 § Försvarsmakten och vissa miljöfrågor	2
Försvarsutskottets betänkande 2012/13:FöU13	2
Anf. 1 ANNA-LENA SÖRENSON (S)	2
Anf. 2 ANDERS HANSSON (M)	3
Anf. 3 PETER RÅDBERG (MP)	7
Anf. 4 ANDERS HANSSON (M) replik	9
Anf. 5 PETER RÅDBERG (MP) replik	10
Anf. 6 ANDERS HANSSON (M) replik	10
Anf. 7 PETER RÅDBERG (MP) replik	11
Anf. 8 STAFFAN DANIELSSON (C)	12
Anf. 9 PETER RÅDBERG (MP) replik	13
Anf. 10 STAFFAN DANIELSSON (C) replik	13
Anf. 11 PETER RÅDBERG (MP) replik	14
Anf. 12 STAFFAN DANIELSSON (C) replik	14
(Beslut fattades under 10 §.)	15
7 § Jämställdhet och genusfrågor	15
Försvarsutskottets betänkande 2012/13:FöU14	15
Anf. 13 ÅSA LINDESTAM (S)	15
Anf. 14 PETER RÅDBERG (MP)	17
Anf. 15 MIKAEL JANSSON (SD)	18
Anf. 16 TORBJÖRN BJÖRLUND (V)	19
Anf. 17 STEFAN CAPLAN (M)	20
Anf. 18 STAFFAN DANIELSSON (C)	22
Anf. 19 ÅSA LINDESTAM (S) replik	23
Anf. 20 STAFFAN DANIELSSON (C) replik	23
Anf. 21 ÅSA LINDESTAM (S) replik	24
Anf. 22 STAFFAN DANIELSSON (C) replik	24
(Beslut fattades under 10 §.)	24
Ajournering	24
Återupptagna förhandlingar	24
8 § Frågestund	25
Anf. 23 TREDJE VICE TALMANNEN	25
<i>Det femte jobbskatteavdraget</i>	<i>25</i>
Anf. 24 YLVA JOHANSSON (S)	25
Anf. 25 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD)	25
Anf. 26 YLVA JOHANSSON (S)	25
Anf. 27 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD)	26
<i>Upphandlingen av Gotlandstrafiken</i>	<i>26</i>
Anf. 28 JESSICA ROSENCRANTZ (M)	26

Anf. 29 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M).....	26
Anf. 30 JESSICA ROSENCRANTZ (M)	27
Anf. 31 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M).....	27
<i>Anslaget till rehabilitering av sjukskrivna</i>	27
Anf. 32 GUNVOR G ERICSON (MP)	27
Anf. 33 Statsrådet ULF KRISTERSSON (M)	28
Anf. 34 GUNVOR G ERICSON (MP)	28
Anf. 35 Statsrådet ULF KRISTERSSON (M)	28
<i>Nationell samordning av den kvalificerade sjukvården</i>	29
Anf. 36 CHRISTER NYLANDER (FP)	29
Anf. 37 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	29
Anf. 38 CHRISTER NYLANDER (FP)	29
Anf. 39 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	30
<i>Situationen för flyktingar från Syrien</i>	30
Anf. 40 STAFFAN DANIELSSON (C).....	30
Anf. 41 Statsrådet TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	30
Anf. 42 STAFFAN DANIELSSON (C).....	31
Anf. 43 Statsrådet TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	31
<i>Mångfalden i den svenska landsbygds-kulturen</i>	31
Anf. 44 OLLE LARSSON (SD).....	31
Anf. 45 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON LILJEROTH (M)	32
Anf. 46 OLLE LARSSON (SD).....	32
Anf. 47 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON LILJEROTH (M)	32
<i>Punktligheten i järnvägstrafiken</i>	32
Anf. 48 ANDERS YGEMAN (S)	32
Anf. 49 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M).....	33
Anf. 50 ANDERS YGEMAN (S)	33
Anf. 51 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M).....	33
<i>Investeringar i infrastruktur och kollektivtrafik</i>	34
Anf. 52 MAGNUS SJÖDAHL (KD)	34
Anf. 53 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M).....	34
Anf. 54 MAGNUS SJÖDAHL (KD)	34
Anf. 55 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M).....	34
<i>Arbetet för sexuell och reproduktiv hälsa</i>	35
Anf. 56 CARINA OHLSSON (S)	35
Anf. 57 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	35
Anf. 58 CARINA OHLSSON (S)	36
Anf. 59 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	36
<i>Vinter-OS i Sverige</i>	36
Anf. 60 MEHMET KAPLAN (MP).....	36

Anf. 61 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON	
LILJEROTH (M).....	37
Anf. 62 MEHMET KAPLAN (MP).....	37
Anf. 63 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON	
LILJEROTH (M).....	37
<i>Reglerna för arbetskraftsinvandring</i>	38
Anf. 64 SAILA QUICKLUND (M).....	38
Anf. 65 Statsrådet TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	38
Anf. 66 SAILA QUICKLUND (M).....	38
Anf. 67 Statsrådet TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	38
<i>Lagstiftning om tillgänglighet</i>	39
Anf. 68 AGNETA LUTTROPP (MP).....	39
Anf. 69 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	39
Anf. 70 AGNETA LUTTROPP (MP).....	39
Anf. 71 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	39
<i>Centralisering av Institutet för språk och folkminnen</i>	40
Anf. 72 ISAK FROM (S).....	40
Anf. 73 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON	
LILJEROTH (M).....	40
Anf. 74 ISAK FROM (S).....	40
Anf. 75 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON	
LILJEROTH (M).....	41
<i>Psykisk ohälsa som grund för sjukskrivning</i>	41
Anf. 76 FINN BENGTSSON (M).....	41
Anf. 77 Statsrådet ULF KRISTERSSON (M).....	41
Anf. 78 FINN BENGTSSON (M).....	42
Anf. 79 Statsrådet ULF KRISTERSSON (M).....	42
<i>Dosförpackad medicin</i>	42
Anf. 80 CATHARINA BRÅKENHJELM (S).....	42
Anf. 81 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	43
Anf. 82 TREDJE VICE TALMANNEN.....	43
Ajournering	43
Återupptagna förhandlingar	43
9 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 18 september	44
SfU11 Kommunalt mottagande av ensamkommande barn.....	44
SfU15 Graviditetspenning till egenföretagare på grund av risker i arbetsmiljön.....	44
SfU16 Enklare regler i socialförsäkringen.....	45
10 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	45
FöU13 Försvarsmakten och vissa miljöfrågor.....	45
FöU14 Jämställdhet och genusfrågor.....	45
11 § Bordläggning och beslut om ändring och förlängning av motionstid	47
12 § Anmälan om interpellation	47
13 § Anmälan om fråga för skriftligt svar	47
14 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	48
15 § Kammarerna åtskildes kl. 16.11	48

